کاڼي دل

په لاس مې خوند نه کوي

Ketabton.com

اظهار الله اظهار

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

Izhar is a poet of accurate vision. His observation is sharp and keen. His response to his surrounding is quick, and poetry is marked with liberty, variety and romance. The precision of words goes with the rationality of his genuine fiery thoughts. The ideas are new and fresh. Like Dr. Jonson, he believes that there is no royal road to success in literature. That is why his style is elegant, effective and graceful. There is clarity, order and restraint in his poetry. .... His poetry fills you with admiration and you feel your taste for poetry, is getting mature. Izhar's poetry is an untraditional form of poetry, in the sense that it contains freshness, maturity and a unique quality of sound and sense.

By:-
Sher Alam Shinwari
Daily Frontier Post,
Peshawar Pakistan.
Sunday, July 2, 2000

Izhar Ullah Izhar

Lecturer in Urdu
Islamia College Peshawar University
Phone: 240305

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

اظهار الله اظهار

سنډیکیټ آف رائټرز (رجسټرډ) پېښور (پاکستان)

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د اشاعت حق محفوظ دے

کتاب : کاڼې د گل په لاس کښې خوندونه کوي
شاعر : اظهار الله اظهار
ټائټل : محمد فهیم انصاري
ترتیب : محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب
اهتمام : پروفیسر شوکت الله حسن، محمد داؤد کمال
پروف ریډنگ : نوشاد حکیم، پروفیسر سید ایوب شاه
دوېمه اشاعت : ۱۵، اګست ۳۰۰۰ ء
پریس : انصاري پرنټنګ پریس محله جنګي پېښور
کتابت : ارشاد خان پښتو اکېډیمي پېښور
قیمت : ـــــــ سل روپۍ (۱۰۰)

رابطه

اظهار الله اظهار لکچرار اردو څانګه اسلامیه کالج
پېښور یونیورسټي
فون : ۴۰۳۰۵ ۲

انتساب

د هاغې دروند پلار په نامه چې وائي
" د محبت زخمونه لا ښکاره شي
پوهه چې څومره حجابونه راوړي " [1]

* * *

د خوږې مور بي بي په نوم چې وائي
زما دې هیڅ نۀ دي پکار بچیه
رب دې ودان کړه زما هر څۀ ته ئې

* * *

د خپل معصوم بچي حسان په نامه
چې زر تر زره د قرآن حافظ شي
او رب ترې جوړ کړي د اسلام مجاهد

---

[1] دا زما د والد صیب پروفیسر انعام الله جان قیس صاحب شعر دے چې د هغوي په شعري مجموعه "ژوندون که بېلتون" کښې چاپ دے۔ اظهار

Scanned by CamScanner

هائیکو
تېروتنې او نیوکې

د هایکو ساخت او هیئت څه دے. کومو معروضي حالاتو او نفسیاتي عواملو زېږولې ده. څه تاریخ، ثقافتي او سماجي پس منظر لري او پښتو ادب ته کله، څنګه او له کومه راغلې ده. ددې وضاحتونو بېخي ضرورت نه دے پاتې شوے. ځکه چې اوس د دنیا د نورو ژبو او ادبیاتو نه قطع نظر د پښتو ژبې او ادب د سر نقادانو او ادیبانو هم په دې حواله سره دومره ضروري مواد او اهم معلومات مخې ته راوړي دي چې دوباره ذکر به ئې لوستونکي د تکرار د بې خوندۍ او د نظر د ستومانۍ سره مخ کړي. ګني نو دې سلسله کښې زما مضمون چې زما د هایکو رومبۍ مجموعه "راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي" کښې چاپ شوے دے. باید چې او لوستلے شي. او بیا په تېره تېره د ښاغلي محمد ایاز غزل صیب تفصیلي مقاله چې د هغوي د هایکو په مجموعه "د ښائستونو د صحرا ورېځې" کښې موجوده ده

په دې حقله ګڼې کتابي هوارولې شي.

ځکه نو دلته زما مقصد د هایکو په تیکنیک څه تحقیقي مضمون یا مقاله لیکل نه دي بلکې د هغې اختلافاتو سراسر هم نه بلکې سرسري شان جاج اخستل دي. چې د ټپې په مرسته او د هایکو په غندنه کښې مخې ته راغلي دي. ممکنه ده چې په دې لړ کښې زه د هایکو څه فني او تیکنیکي اړخونه هم په ګوته کړم. ولې حیثیت به ئې د بحث د غوښتنې او موضوع د تقاضونه زیات هیڅ هم نه وي او زما دې خبرې سره به بېخي نه متعارض کېږي چې ګڼي زما دا لیک په هایکو باندې منضبط او مبسوط تحقیقي لیک نه دے.

تر اوسه پورې چې د هایکو په مخالفت کښې کوم لیکونه زما له نظره راتېر شوي دي هغو کښې سنجیده او غیر سنجیده هر دوه قسمه ذهني رویو برخه اخستې ده. دې لړ کښې چې غیر اصولي او د هایکو د صنف سره په حسد، عصبیت او بې علمۍ باندې مبنې بې ځایه مخالفتونه په نظر راځي. هغه زه د خپل بحث نه ځکه اوباسم چې داسې ذهني رویې د ژوند او ادب د غوښتنو نه صرف ځنډه ده بلکې د نا اهلۍ د پېټو په هڅه کښې د ټپې په اوږو د ټوپک ایښودلو ناداني ده او د ټپې سره د دښمنۍ کولو لارې هوارول دي.

البته د ټپې او هایکو د تقابل په نتیجه کښې چې کوم اصولي اختلافات یا بنیادي اندېښنې مخې ته راغلي دي. باید

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې حیاتونه یې واخستلې شي. خو له هر څه نه وړاندې زه بناغلیو ناقدینو ته فقط دومره ګذارش کول غواړم چې د کومو اعتراضونو مفصل او مدلل جوابونه ما په خپل مضمون "هایکو د پښتو ادب کمپیوټر" کښې ورکړي دي هغه دې لازمي اولولي او د تصفیه شوو اختلافاتو دې په بیا بیا بې ځایه ګردان نه کوي ځکه چې نو او دې بناغلي چې زه په خپلو انتقادي معروضاتو کښې په کوم کوم مقام تینګ شوی یا په کومو کومو ځایونو کښې تېر وتلی یم. زلمی نقاد بناغلي ازاد اشنغري صيب په دې باب کښې لیکي.

"راته غوږونو کښې ښکړي شړنګوي، نوم هم ښایسته او د ټاپټل کټ اپ هم ښایسته .... د اکثرو ملګرو نه چې ما کومې تبصرې پړې ولوستې یا واورېدې د هغې په باب به زه څه ووایم، خو دا به ووایم چې که د اظهار د کتاب سر مقاله په غور ولوستې شي نو په دې کښې د دغو بناغلیو معترضینو د قانع کولو د پاره مواد شته"[۱]

ما په خپل ذکر کړے شوي مضمون کښې دا حقیقت څرګند کړے وو چې:

"د ټپې شاعر ورک وي او د هایکو شاعر ژوندے او معلوم وي"[۲]

لهٰذا ګڼو ناقدینو د دې خبرې په ترڅ کښې سنجیده او طنزیه ردّ عمل ښکاره کړو. د مثال په توګه نمونې دا دي:

"جہاں تک اس بات کا تعلق ہے کہ ٹپہ شاعر کو مارتا ہے اور اسکو گمنامی کے اندھیروں میں دھکیلتا ہے جبکہ ہائیکو ایسا نہیں کرتا تو اس کا مختصر جواب یہ ہوگا کہ یہ تو ٹپے کی وسیع القلبی ہے جو فرد کی بجائے قوم کو زندگی بخشتی ہے"[۳]

دوېمه حواله:

"موږ خلق خو په نوم مړه یو او د ټپې د خالق نوم چا ته نه دې معلوم نو د چا کار څه دے چې په ټپه خپل وخت خرابوي. ځنې خلق خو تر دې پورې وائي چې ټپه شاعر ورکوي او هایکو يې را ژوندے کوي، مطلب دا چې د ژبې او ادب غم چا سره نشته صرف او صرف د خپل ځان غم په مخه کړي دي"[۴]

د حیرانتیا خبره دا ده چې ګران تنقید کوونکو بناغلیو اخر څنګه دا فرض کړه چې ګنې اظهار الله اظهار په فاني ژوند کښې د ټپې د اهمیت نه انکار کوي د خبرې مطلب صرف او صرف دومره وُ چې هایکو په تخلیقي سطح د فرد د انفرادیت نفي نه کوي او خود نمائي چې د تخلیق کار فطرت دے ورته هایکو کښې د تسکین موندلو زیاتې موقعې په لاس ورځي ګنې نو دغه معترضین دې پخپل ګرېوان کښې سر دننه کړي او اُودې وائي که چرې د پښتو ژبې یو شاعر ادیب پخپله نا مه نظم نثر، غزل، هایکو، افسانه، ناول، خاکه، تکل وغیره لیکي نو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هغه به کښې د پښتو د ادب پانګه او د پښتنو د اجتماعي ژوند سرمایه نه شي تسلیمولے بلکې پښتانه به ئې په دې سبب ردکوي چې دا اصناف له بهره راغلي دي ځکه نو دا دي خپلو خپلو علاقو او وطنونو ته واپس کړے شي که هر څومره پکښې هم د پښتنو د تاریخ، ثقافت، تهذیب، رسمونو او د مذهبي، سماجي او نفسیاتي رویو انګکازي ولې نه را پورته کېږي. خدائے دې نه کړي که چرې داسې اوشي نو د پښتو ادب په لمن کښې به اخر څه پاتې شي. اخر کوم خوا خوږے پښتون به دا اوغواړي چې د پښتو ژبې جولۍ دې د ادب د رنګا رنګ اصنافو د سپېرلو نه سپوره پاتې شي. اوس هر کله چې تخلیقي انفرادیت د ملي او اجتماعي شعور په سفر کښې برخه اخلي او د قامي ترقۍ په هلو ځلو کښې هم خپل ځانته حیثیت برقرار ساتي. نو بیا په دې کښې د اعتراض څه ګنجائش دے ددې باوجود چې په معلوم کېدلو یا نه ورکېدلو او د خپل ځان غم په څه اخستو کښې د زمکې او اسمان فرق دے. لوستونکي دې اوس په خپله انصاف اوکړي چې د پښتو ژبې او ادب د ترقۍ غوښتونکي بناغلي معترضین دي که اظهار الله اظهار.

راقم الحروف لیکلي وو

"هېڅ صرف علاقائي یا پښتو ادب متاثره کړے دے هایکو په آفاقي تناظر کښې د دنیا د هرې ژبې، ادب او طبقې ستر ګې ځان ته را اړولي دي"[۵]

ددې خبرې په ترخ کښې بناغلے اسیر منګل لیکي:

"ٹپے نے صرف علاقائی یا پشتو ادب کو متاثر کیا ہے جبکہ ہائیکو کی عالمی پذیرائی ہوئی ہے۔ میرے خیال میں ٹپے کی جو عالمی پذیرائی ہوئی ہے وہ ایشیاء کے کسی اور صنف کو نصیب نہیں ہوئی۔ یہی وجہ ہے کہ انگریز مستشرقین نے زیادہ تحقیق ٹپے پر کی ہے اور اس صنف پر جامع کتابیں لکھ کر عالمی ادب سے اس صنف کو روشناس کیا ہے۔"[۶]

د ترجمې د فني لغزشونو نه قطع نظر د تعجب خبره دا ده چې د کوم اعتراض جواب بناغلي اسیر منګل کوي. هغه زما په مضمون کښې یو ځائے هم موجود نه دے او نه ما دا دعوی کړې ده چې ټپې ته په عالمي سطح توجه نه ده شوې. مقصد مې دا وُ چې هایکو د دنیا په هره ژبه کښې رواج موندلے دے او هره ژبه کښې لیکلے کېږي او ټپه د بین المللي پېژندګلو باوجود صرف په پښتو، پنجابۍ یا هندکو کښې لیکلے شوې ده. او هغه هم د بنیادي ساختیاتي تبدیلو سره. اوس که زما دې خبرې سره بناغلے اسیر منګل اتفاق نه لري نو بیا دې ماته په انګرېزۍ، اطالوي، فرانسیسۍ، جرمني، روسۍ، چینۍ، فارسۍ، اردو او د دنیا نورو لویو او وړو ژبو کښې لیکلې شوې یو څو ټپې اوښائي ولې ددې

(c) ketabton.com: The Digital Library

برعکس هایکو د دنیا په هره ژبه کښې لیکلې شوې دي او لیکلې کېږي. چې کن مثالونه ئې شته. زما په خیال بناغلي اسیر منګل زما مضمون ته په پوره تناظر کښې د کتلو هیڅ ضرورت نه دے محسوس کړے او د خپلې خوښې هغه عبارتونه ئې راوستلي دي چې د هغوئ نه ګلي شوي مقصد ته پرې تقویت رسیږي.

کله ان بناغلي مشتاق مجروح په خپل مضمون "اې ایناو کو هایکو" کښې په راقم الحروف د خپل خاص تنقیدي جبر عملي کړې دي. لیکي:

"نن اې ایناو کو میتو نوزي هوم کښې زیږ مېدلي خنې هایکو د فحاشۍ اعلی ترینې نمونې دي بلکې دا به په دشوق سره وئیلے شو چې اې ایناو کو میتو نوزي هوم کښې زیږ مېدلي خنو هایکو ته بیلو پرنټ وئیل مناسب دي."

وړاندې لیکي:

"په شاهده کښې راغلې ده چې پښتو شاعرۍ کښې تر اوسه د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا هغه فحش ګوئي نه ده کړې. واحد دا نوواره صنف دے چې خنې لیکونکیو ده فحش ګوئي دپاره خاص کړے دے."

زه دا وئیل نه غواړم چې بناغلي مشتاق مجروح دې په خپله اعلی و ارفع ادبي لغې باندې لږ غور اوکړي. بهر کیف په ادب کښې فحش ګوئي واقعي چې د غندنې وړ اقدام دے د غه

رنګ د ادب د خپرې نظریې ته زیان ورسي. زه هم د داسې رجحان مذمت کوم خو زما په خیال چې بناغلي مشتاق مجروح خپله ما ته د فحش ګوئي نسبت کړے دے او بیا ئې د ثبوت په طور کومې نمونې وړاندې کړي دي په هغې کښې د ښکاره تېروتنو ښکار شوے دے. زما مقصد هرګز د یو غلط رجحان وکالت کول نه دي خو د حق او باطل ترمینځه فرق نه کول راته هم یو لوے خیانت ښکاري.

درحقیقت فحش ګوئي یا فحش کاري د معاشرې د اخلاقیاتو د چوکاټ نه د وتلو او د حد د ماتولو لوے جرم دے. چې د هوس ناکۍ، شهوت پرستۍ او عصمت فروشۍ ښکاره بلنې پکښې د انسان نه د ښه سوچ او ګټ لارې خطا کوي او په سرې سترګې تورږي. بېشکه د داسې رجحان خلاف نه صرف قلمي جهاد پکار دے بلکې داسې حال کښې نوره وېتل زیات مناسب دي البته که ددغې عناصرو په مرسته په یوه ئې ضروره پیرایه کښې د ژوند تر بحث لاندې اوښودلے شي. یا د معاشرې بربنډو او لغړ اړخونه پکښې په داسې هنر اوښودلے شي چې پکښې د لذت پرستۍ نه برعکس د کراهت او نفرت تصور او تصویر راښکاره کېږي نو دا به فحش لټریچر نه بلکې د اصلاحي ادب په زمره کښې راځي. ځکه چې د یو شي غلط او سم استعمال د هغې د ښه او بد فیصله کوي. اوس که یو لذت پرست "بهشتي زیور" ته

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

کوک شاستر وائي نو په دې کښې به قصور د چا وي لهذا دوه څيزونه په دې سلسله کښې ډېر اهم دي يو موضوع او بل موضوع ته اپروچ. اوس که يو بنده خيال ته غلط اپروچ اوشي نو بنده خيال به په دې سبب نه غندلے کېږي چې کښې ناروا اپروچ ورته اوکړے شو بلکې د غلطو اندازو سر غوڅول به عين انصاف وي.

بناغلي مشتاق مجروح چې د راقم الحروف په کومو هايکو باندې د فحش ګويۍ تهمت لګولے دے د نمونې په ډول ترې يو دوه هايکو وړاندې کېږي.

وادۀ کښې پام کوه ناوخته نه کړې
چې استعمال کښې ئې اوبه نۀ راځي
نو د کوهي ټولې چينې اوچې شي

زۀ نۀ پوهېږم چې آخر کوم داخلي انتشار بناغلے دې بې بحثۍ ته را اوپاروئو چې نقل کړے شوي هايکو کښې فحاشي ده. چې نه ئې لفظياتو کښې د هوسناکۍ څۀ ترغيب شته او نۀ ئې معنٰی د شهوانيت چغلي خوري البته څرګنده پکښې د خاتم الانبياء صلی الله عليه وسلم د وينا دا مفهوم دے چې بچے دې بالغ شي نو وادۀ ورله اوکړه. ځکه چې زما په خيال ورستو ترې ګڼې پېچيدګۍ هم پېدا کېدے شي.

بله هايکو:-

کوربنې له سره راوړه نادانۍ ګڼي
ګرګ چې د کوهي چرګۍ نه ماتېږي
ورله په پوزه کښې بڼه ورکوي

چې پکښې د جرم او سزا قانوني اړخ په تمثيلي انداز کښې وړاندې شوے دے او دا حکمت پکښې بيان شوے دے چې په ښځو پړې نۀ دي ستول پکار ګڼي نو مازغۀ ئې خرابېدے شي. خو بناغلي مشتاق ته پکښې ښکاره فحاشي ښکارې اوس دې دوستونکي چغيله اووائي چې فحاشي زما په هايکو کښې ده که د بناغلي معترض په ذهن کښې.

بحر تقدير که زما په هايکو کښې د جماليات حيا ئو د ادراک او اظهار سره سره د فحاشي عناصر په لاشعوري توګه هم راغلي وي نو استغفرالله خدائے ته مې دې توبه وي. بلکې زۀ د دا رنګ هايکو د Disone کولو اعلان کوم.

البته د بناغلي مشتاق مجروح صيب دا دعوی بېخي بې ځايه ده. چې ګني په پښتو کښې د فلمي شاعرانو نه علاوه بل چا فحاشي نۀ ده خوره کړې مګر هايکو کښې دا سې کېږي.

زۀ پوښتنه کوم چې آيا خوشحال خان خټک بابا فلسي شاعر وُ او که نه، که جواب ئې نفي کښې وي نو بيا د هغوي په شاعرۍ کښې چې کومې ناروا شوخۍ او اسېزشونه دي تر کومه پورې ئې بناغلے ډيفينسلو Defend کولے شي.

Scanned by CamScanner

دوېمه خبره دا ده چې ښاغلے مشتاق چې د ټپې د پاکدامنۍ
نه صرف قائل دے. بلکې وکالت ئې هم کوي زما په خیال یا
خو کښې هغوي فقط نفس کشي او برګزیده ټپې اورېدلې او
لوستلې دي او یا کښې د ټپې فحاشي ورته فحاشي نهٔ ښکاري.
د نقل کفر، کفر نه باشد په مصداق د ښاغلي په خدمت
کښې دا څو ټپې وړاندې کېږي ددې صراحت سره چې
دا چرته اخوا دېخوا ټپې هم نهٔ دي بلکې د پښتو ژبې
مشهورې او معروفې ټپې دي چې مستندو مطبوعه ټپو
کښې شمېر لے کېږي.

یا قربانې :

په ما دې خپله نغاره کړه
ورکه غرمه شه چې شُملو له به درتلمه
چې خوله مې اخلې بسم الله کړه
پېریان پرې ناست دي اثرې به شي مینه
اسمان له ستورو غاړه ورکړه
ماله بې ننګه اشنا غېږ نهٔ راکوینه
سورے سورے په کولو راشې
چې پرهارونه دې ګنډم خوله درکومه

دا د رشو نه چونګ دے. هیله لرم چې ښاغلي مشتاق
سره به ددې ټپو په صفايي کښې ګڼ تاویلات او توجیهات
وي ګني نو دا به مني چې په پښتو ژبه کښې صرف فلسي

شاعرانو فحش ګویي نهٔ ده کړې بلکه د پښتو ژبې کلاسک او
کلاسیکې دواړه قسمه شاعرانو ته د دغه اعزاز پټکے په سر
دے . او دا چې ټپه هم د فحاشۍ د زد نه بچ نهٔ ده پاتې شوې.
اصل کښې جمالیات او فحاشي د یو تصویر دوه جدا جدا
اړخونه دي څو مبیع ئې یوه ده یعنې جنس. اوس که د جنس
صحت مند اړخ واخستلے شي. نو د جمال احساس به پیدا
کېږي او که نه رنځور اړخ ئې موضوع جوړه شي نو فحاشي
به ترې سازېږي - د دغه وجه ده چې د جذباتو په غورځنګ
کښې څنې وخت په دواړو کښې د امتیاز کرښه راښکل ګرانه
شي - په داسې نازکو مرحلو کښې ذهن د هر قسمه الائش
نه بچ ساتل پکار وي ګني نو داسې حالتونه به راپیدا کېږي
لکه چې ښاغلے معترض ورسره مخ شوے دے.

د اني اینړکو هایکو لیکونکے ښاغلے مشتاق دا هم لیکي:

" زموږ د پښتو نوو لیکونکیو د هایکو طرف ته
مخه کړې ده او پکار هم ده د هغې وجه ډاکټر
اسرار صاحب دا بیانوي چې په پښتو کښې زموږ
متقدمینو دومره څهٔ وئیلي دي چې اوسنو لیکونکیو
ته ئې څهٔ پرېښې نهٔ دي نو ځکه دوي په دې
نو وارد صنف کښې د لیکلو کوشش نه کوي خو
هغه ورسره دا هم وائي چې هایکو لیکونکي ماته
ټول سائنسکو ښکاري زما یو بل ملګرے وائي چې

(c) ketabton.com: The Digital Library

سره يې ولې د ادبي اصنافو قات راغلی دے چې اوس د جاپاني صنف نه کار اخستے کېږي. چاربېته مړه شوې ده، رباعي نشته، قصيدې ختمې دي پکار ده چې زمونږ شاعران دغه خپل اصناف را ژوندي کړي او که خامخا په دې اصنافو کښې طبع ازمائي نه شي کولے نو د پښتو خالص خپل صنف ټپه چې د هائيکو نه مختصره هم ده په هغې کښې دې طبع ازمائي کوي."[9]

زۀ خپله هم دا غواړم چې ټپه دې او ليکلې شي خو په دې کښې څوک څۀ کولے شي چې اوس نوے کول د ټپې په مقابله کښې د هائيکو تخليق له زياته ترجيح ورکوي. لهٰذا پکار دي چې ددې عمل په ورستو دې نفسياتي عواملو او د عصري غوښتنو ته پام ور او ګرځولے شي او بيا دا چې لوے تحريکونه په مخالفتونو نۀ مري بلکې نوره وده او زور موي.

محترم کيف د بناغلي مضمون نګار د حوالې ددې ليک نه قدم په قدم د هائيکو صنف سره د هغوي د لاشعور هغه پټ عناد راڅرګندېږي چې د 'انځ اينسا' کو ليکلو باعث او محرک ګرځېدلے دے. بيا هم بناغلي مجروح چې د محترم ډاکټر اسرار په حواله کومې خبرې کړي دي زۀ پرې اعتماد کوم اوس هغوي پوهه شه او بناغلے ډاکټر اسرار. البته دا خبره چې نو وارد صنف هائيکو ته د نوو ليکونکيو ځکه مخه

شوې ده. چې متقدمينو ورته د وسُلو دپاره هېڅ نۀ دي پرېښي اصولاً غلطه او غير تحقيقي ده او ددې حقيقت منلو نه سترګې پټول دي. چې ګني د هر دور د ادب خپلې تقاضې اسلوب، ډکشن، نفسيات، حوالې او غوښتنې وي.

نن چې په ادب کښې د علامت، سرّيلزم، ترقي پسندي ډاډا ازم، تجريديت او ازاد خيال د تلازې وغيره کوم فکري او ټيکنيکي تحريکونه راپورته شوي دي. او شعري او نثري ادب ئې کومې ارتقاء او ارتفاع سره مخ کړے دے متقدمينو د هغې خوب هم نۀ وُ ليدلے او د هغوي د خيال په حاشيه کښې هم چرته دغه امکانات نۀ برېښېدل زۀ دا منم چې زمونږه کلاسيکي شاعرانو پښتو ادب ته مستقل او پاخۀ بنيادونه ورېخښلي دي او راتلونکي کول ته لارې اسانې کړي دي خو دا دعوٰې چې ګني د شعر او ادب د ارتقاء سفر هغوي د موضوع او فن په اعتبار داسې کمال ته اورسوو چې بل چاته ئې پکښې هېڅ نۀ دي پرېښي زياتے او سينه زورې ده.

ډاکټر صيب زمانه زيات په دې خبره پوهه دے چې نن او پرون کښې فرق وي نن چې دنيا د کومو پېښو سره مخ ده او کوم نوي نوي علوم او فنون په کښې متعارف کېږي يا کوم سائنسي ايجادونه او تجربې پکښې کېږي هغه د متقدمينو زمانه کښې چرته وے او چونکې ادب ماضي سره سره د

عصري او زماني پښتو په نبض ګوتې ږدي. لهذا عصري پښتې به د تخلیقي زړه چاودون د مرحلو نه خامخا تېروي او محض د متقدمینو په ادبي کارنامو به انحصار نهٔ کوي. ګنې نو په معاشره کښې به د ادب افادیت ختم شي. اوس که چرې د ډاکټر صیب په خبره څوک ایمان راوړي نو پښتو ادب به یو ګام هم وړاندې لاړ نهٔ شي او یو نهٔ ختمېدونکے جمود به ئې په اعصابو لکه د خپسې ناست وي. دا حقیقت هم دے چې داسې سوچونو پښتو ادب ته لوے زیان ورسولے دے.

د بناغلي ډاکټر اسرار دوېم بخته اعتراض یو بل اړخ دا هم دے چې نوې لیکوالکي هایکو څکه لیکي چې ګنې د بړه نه د نظم د نورو اصنافو دروازې بندې کړې شوې دي. دا خبره هم بې تحقیقه او د مشاهدې خلاف ده څکه چې نن سبا کوم نمائنده هایکو لیکونکي شاعران دي هغوي د غزل، ازاد او معرّا نظم او ګڼ شمېره ادبي اصنافو په حواله نهٔ صرف پېژندګلو لري بلکې ادبي دنیا کښې منلے شوي او مستند دي مثلاً ریاض تسنیم، محمد ایاز غزل، شکیل احمد نایاب عامر ګمایانے، جنرال عبدالصمد مؤمند، نجیب الله عامر زبیر حسرت او راقم الحروف پخپله هم چې شعري مجموعه "ستړګو کښې خوب د ګودر پاتې نشو" ئې د چاچا کریم بخش د کال ۱۹۹۶ء د ورمېنې انعام مستحقه ګرځېدلې ده.

پاتې شو د ګران بناغلي ډاکټر اسرار دا اعتراض چې د هایکو لیکونکي ټول سایکو دي. نو دا د هایکو تخلیق کونکیو د ذهني او نفسي کېفیتونو نه سراسر د بې علمۍ ثبوت دے او د هغې بهتان طرازۍ یوه کړې ده چې د هایکو خندونکي ئې وخت په وخت په څهٔ نه څهٔ شکل کښې کوي. زهٔ منم چې بناغلے ډاکټر صیب د ایم. بي. بي. ایس ډګرې ترلاسه کړې ده او سیکاټري د ایم. بي. بي. ایس په نصاب کښې یو څانګه ده خو دا هم حقیقت کښې چې بناغلي ډاکټر اسرار صیب چرته هم پروفیشنل سایکاټریسټ نهٔ پاتې شوے. بلکې د ملازمت دوران کښې او د ریټائرمنټ اخستلو نه پس د یو ناکامه کوشش نه ورستو ئې چرته عام پریکټس هم نهٔ دے کړے او نهٔ د هایکو د رنځورانو د هغوي نه د علاج کولو څه شهادت په لاس راځي نو بیا اخر څنګه د هغوي دوې خیالي تشخیص سره اتفاق وکړے شي چې هایکو لیکونکي ټول سایکو دي اوس که بناغلے د ادب په دې تخلیقي صنف کښې ځان له د ځاے پیدا کولو خواهش لرونکیو ته په دغه سبب دا ناروا نسبت کوي نو بیا خو د ادب د هر صنف سره تړلي د قلم خاوندان د دغه اعتراض په زد کښې راځي څکه چې علت او سبب ئې یو او مشترک دے. او که چرې بناغلے د هایکو سره د سایکو د قافیې د سمون په وجه مزاح پیدا کول غواړي نو زهٔ په ادب ورته زهٔ دا وېل غواړم چې اوس عموماً د مزاح

(c) ketabton.com: The Digital Library

پیدا کوونو دغه وسیله او تې آف فیشن ګڼل کېږي او ما الفریق
که د مزاج پیدا کولو دغه استدلال کړے شي نو ممکنه ده
چې څوک دا هم او وائي چې د غزل لیکونکي جمل وي د تکل لیکونکي
ول لاس وي او د ټپې خالق ګېې وي على هذا القیاس ولې دا
به د مزاج پیدا کولو ډېره ښه وتې حربه او وسیله وي
او هغه مزاج چې منبع یې نیغه د یو انسان یا د یوې طبقې
جذبات او احساسات زخمي کوي. د ادب د اعلی او رفیع
منصب سره هېڅ سمون نهٔ لري.

تر څو پورې چې د الې ایناو کو هایکو د مضمون نګار
بناغلي شتاق مجروح د یو بل ملګري ددې احتیاج تعلق
دے چې کښې چاربیته، قصیده، رباعي او ټپه څهٔ مړه
شوي خو نهٔ دي چې لیکونکي جاپاني صنف هایکو لیکي.
ډېرې ځایه په دې دے چې یو هایکو لیکونکي هم دا نهٔ
دي وېلي چې څوک دې په کوته شوي دغې اصنافو کښې
طبع ازمائي نهٔ کوي ددې اعتراض نوعیت بیخي داسې دے لکه
چې څوک او وائي چې لوبغاړي دې کرکټ، هاکي، جمناسټک او
سکواش وغیره نهٔ کوي. بلکې ددې په ځائے دې کُشتي
میږغپ کباړي او ګولي ډنډه وغیره کول شروع کړي چې
چرته روایت یې ختم نهٔ شي. بله لویه د افسوس خبره دا
ده چې د "هذا ماکنزتم" غوندې د ضخیم تحقیقي کتاب
لیکونکے بناغلے شتاق چې د کوم ملګري په حواله خبره کړې

ده. نو د هغه هېڅ نوم، ادبي حیثیت او درک یې نهٔ دے په
ګوته کړے چې د تحقیقي اصولو خلاف او ادبي دیانت نه
تښته ده. زما په خیال دغه رنګ بناغلي مشتاق مجروح د
یو فرضي کردار په خوله کښې خپله ژبه ایښې ده او په
بوې تراشلې شوې مجسمه کښې یې د هایکو خلاف خپل
ذاتي جذبات وړاندې کړي دي خو سړے څه او وائي زمونږ
قامي مزاج داسې جوړ شوے دے چې سونړ مړي را ژوندي
کوو او ژوندي وژنو.

پروفیسر بناغلے داور خان داؤد په خپل یو مضمون کښې
د هایکو او ټپې د هیئت د اختلاف په حقله لیکي:

"ځنې محققین د ټپې د هایکو سره نزدې تعلق
په ګوته کوي خو که وکتے شي نو بنیادي لحاظ
سره دې دواړو کښې د هیئت په لحاظ ډېر زیات
فرق دے. هایکو د جاپاني ادب یو مشهور صنف
دے. لکه د ټپې ددې د خصوصیت او مقبولیت
راز هم ددې په اختصار او جامعیت کښې دے
خو هایکو کښې صرف درې مصرعې وي. رومبۍ
مصرعه کښې پنځه، دوېمه کښې اووهٔ او درېمه
کښې پنځه صوتي اهنګونه وي یعنې دا ټول نظم
اوولس صوتي اهنګونه لري. رومبۍ او درېمه
مصرعه یې برابره او هم قافیه او دوېمه یا منځنۍ

Scanned by CamScanner

يې د دوو صوتي اهنګونو هومره د دوی مثله اوږده دي يعني هایکو د هیئت او موضوع دواړو په لحاظ د مخصوصو شرائطو پابنده وي.

د هایکو د صوتي اهنګ نظام د بحرِ متقارب د دې ارکانو مطابق کېدے شي

فعلن فعلن فع	=	۵	
فعلن فعلن فعلن فع	=	۷	۱۷
فعلن فعلن فع	=	۵	

خو د دې برعکس د ټپې د دوو مصرعو د صوتي اهنګونو یا ملي اوازونو ترتیب په دې ډول دے

۹ + ۱۳ = ۲۲ [۱۰]

د پروفیسر صیب فرمودات په سر سترګو خو ډېرې نیمګړتیاګانې په کښې محسوسېږي او یو ځاے نیم کښې په کښې د تحقیقي سپرټ خلاف د سهولت احساس هم پته پښتو نه کوي د دې نه علاوه د هغوي د حوالې دا ییک یو فني تیندک سره هم مخ شوے دے.

معلومېږي دا چې پروفیسر صیب د هایکو هیئتي ادلون بدلون ساختیاتي تبدیلۍ او ټیکنیکي ارتقاء په نظر کښې نهٔ دہ ساتلې ګنې نو هایکو به يې د اوولسو[۱۷] څپو او ۵ - ۷ - ۵ د ترتیب په حکمي او حتمي تقسیم کښې نهٔ راوستله یا دا هم ممکنه ده چې د دې سلسله کښې پروفیسر صیب

بعضي رجعت پسندانه ادبي ذهنیت دي چې د هایکو د صنف نه د یو خاص مکتبهٔ فکر تړلي شوي قیود او حدود نه پوره کول غواړي. ګني نو د جاپان د ړمبني هایکو لیکونکي باشو او ورستو ناقدینو چې ماسولو کاشیکي په کښې اهم دے. دغه ترتیب حرفِ آخر نهٔ دے ګڼلے او بیا په عالمي ادب کښې د یوې مصرعې، دوو مصرعو او درې مصرعو هایکو لیکلو تجربې هم شوي دي. کېدے شي پروفیسر صیب ته هغه د التفات قابلې نه وي ښکاره شوې ولې بیا یې هم وضاحت لازمي پکار و.

بهرحال پروفیسر صیب چې د هایکو دپاره د بحرِ متقارب د ارکانو کوم ترتیب منلے دے او په مثال کښې يې د همایون صیاد صیب کومه هایکو وړاندې کړې ده - دواړو کښې هیڅ ترون او نسبت نشته، هایکو په پښتو ژبه کښې ده چې د رزمیه اوزانو د نړۍ قسمونو سره هم اهنګي نهٔ لري او مطلق د بحرِ متقارب په ښودلې شوي بحر نهٔ مقطع کېږي ځکه چې د پښتو ژبې او هایکو ځانته یو مزاج دے او د هغې په دغه تجویز شوي بحر باندې بېخي تقطیع نهٔ کېږي. هایکو ده.

همدرد يې نوم دے
په مینه نهٔ پوهېږي
ساده ماشوم دے

(c) ketabton.com: The Digital Library

بله اهم خبره دا ده چې فعلن فعلن فع په اصل کښې ځکه نه بلکې تسبیغ ارکان یا اصوات لري فع په دوو حرکاتو اداېږي البته چونکې په فع کښې د فني اصطلاح ترمخه سبب خفیف دے نو په ځنې موقعو پکښې یو حرکت او غورځېږي خو همېشه داسې نهٔ وي اوس که څوک د پروفیسر صیب په ګوته کړے شوي دغه اهنګونه راجمع کړي نو شمېر به ئې اوولس نه بلکې شل[20] وي. ددې ټول بحث مقصد دادے چې پښتو هایکو د غیر فطري قدغنونه په غاړ کښې دیکه کول نهٔ دي پکار. اوس که څوک په دغه جاپاني ساخت کښې هایکو لیکي که په متوازي الاضلاع هیئت کښې که مردف او مقفیٰ هایکو لیکلي که ازادې او معرا هایکو پابندي پرې نهٔ دي لګول پکار ځکه چې پښتو ژبه یوه داسې ژبه ده چې د وسیع المشربۍ او وسیع القلبۍ یا وصف غیر فطري اصنافو او هیئتونو له په زړهٔ کښې چرته هم ځائے نهٔ ورکوي لهٰذا د هایکو هغه ساخت او هیئت به پاتې کېږي چې پکښې د پښتو ژبې د مزاج رعایت او ساتلے شي له څوک ورسره اتفاق کوي که اختلاف.

ښاغلے پرېشان داوُدزے لیکي:

"د ښاغلي اظهار دا هایکو ې ځکه د درې مصرعه ایزو نظمونو په نامه یادې کړي چې دلته هم په هره یوه هایکو کښې یو پوره مضمون ځائے شوے دے."[21]

زهٔ منم چې د ژوند او ادب په حقله د ښاغلي پرېشان یو ځانګړے نقطهٔ نظر دے. بیا هم د هغوي د منقوله رائے نه ددې غلط فهمۍ خورېدو اندېښنه ده چې ګني په هایکو کښې پوره مضمون نهٔ بیانېږي؛ بلکې هایکو د نیمګړو مضمونونو یو ټټ او ورک تصویر وي. ممکنه ده چې د هغوي دا خیال نهٔ وي خو په لیک کښې ئې دې طرفته د پام کرځولو ښکاره احتمال موجود دے په دې موقعه نه دا خبره کول هم بې ځایه نهٔ وي چې ګني د هایکو بنیادي طور سره د فطرت د مصورۍ او تصویر کشۍ نه عبارت دے دا حقیقت دے چې د نن هایکو ګنې ارتقائي مرحلې تر سره کړي دي او د فطرت د ښائسته منظرونو د تصویر کارۍ نه علاوه ئې د انسان د داخلي کیفیاتو او لاشعورانهٔ انځورونه هم راښکلي دي او د ابهام او وضاحت له امتزاجه ئې داسې ګڼ اړخیزو نفسیاتي حالتونو نه پرده پورته کړې ده چې تخلیقي امکاناتو ئې د سائنسي تجربو لارې پرانستلې دي او داسې هله کېږي چې په هایکو کښې دې پوره مضمون یا د موضوع واړهٔ غوښتنې په فني چابکدستۍ سره هم اهنګ کړے شي. لهٰذا یوې ښهٔ هایکو کښې د مضمون د نیمګړتیا خیال سره اتفاق نهٔ شي کېدے.

پاتې شوه د ښاغلي پرېشان صیب دا خبره چې هایکو ته درې مصرعه ایز نظمونه وائي نو په دې سلسله کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

عرض دے چې هس دري مصره ایز نظم هایکو نهٔ وي ځکه چې دَ هایکو ځپل داسې ساختیاتي کړهٔ وړهٔ نفسیاتي ماهیتونه تېکنیکي خوبښتې او داخلي اړخونه دي چې عام دري مصره ایز نظمونه یې په اسانه نهٔ شي زغملے.

دَ مېرمنې سلمٰی شاهین خیال دے چې هغوي ته په واوري نو دا اطمینان ورته اوشي چې څېره سرته اورسېده خو دَ هایکو دَ اورېدو نه پس ورته داسې محسوسېږي چې څه څېزه لا پاتې ده او یو قسم دَ تندې او تشنګۍ احساس ورته کېږي.[۱۳]

چونکې مېرمنې سلمٰی شاهین دَ روهي سندرو سلسله کښې په پښتو ټپې راټولولو کښې بلا وخت صرف کړے دے او دغه رنګ دغې خوږ اولسي صنف سره یې نوره هم زیاته وابستګي او تړون پیدا شوے دے ځکه ورته داسې احساس کېږي. کېدے شي که هغوي دَ هایکو دوستو له هم د ځپل قیمتي وخت ورکړو نو دَ تندې او نیمګړتیا احساس به ورته بیا نهٔ کېږي او دَ هایکو په سلسله کښې به دَ ځپل زور موقف نه لاس په سر شي. ځکه چې کوم څیزونه عموماً په عادتونو کښې راشي نو بیا زیات اپیل کوي.

بله دا چې دَ هایکو تیکنیک هم څهٔ دا رنګې دے چې ځنې سلسلې شعوري طور سره دَ ایهام، ابهام یا اخفا په

ورشل پرېږدي چې دَ دوستونکي ذهن ځپله دغو سلسلو کړیو ځپلو کښې رادیو ځائے کړي البته دا رعایت پکښې لازمي ساتي چې څهٔ داسې کلېدي تورې یا نکتې پکښې پرېږدي چې په تصویر جوړولو کښې مرستیالې ثابتې شي. او دَ مضمون دَ نیمګړتیا احساس په ورستو او تمبوي.

په دې لړ کښې دا خبره هم کېدے شي چې ځنې اصنافو ته دَ ځنې خلقو زیات مېلان او رجحان وي نو که چا ته داسې محسوسېږي نو څهٔ دَ فکر مندۍ خبره نهٔ ده او نهٔ یو صنف ته دَ زیاتو ورماتېدو نه دا ثابتېږي کښې چې هغه دې خامخا مافوق الاصناف اوګرځي. هغه که ټپه وي که هایکو.

ښاغلي رحمت شاه سائل صېب دَ ښاغلي اسماعیل ګوهر په شعري مجموعه مُسکا (چې دَ پښتو ژبې اولنۍ دَ هایکو مجموعه ده) دَ هایکو دَ صنف خلاف ځپل کوم خیالات څرګند کړي دي. دَ هغې لب لباب دا دے چې کښې اسمٰعیل ګوهر ځپل ګڼ شاعرانه خیالات په دغه پېرایه کښې ضائع کړیدي.

دَ حېرانتیا خبره دا ده چې ښاغلي سائل اخر دا ځکه منلي دي چې کښې تخلیقي روح دَ یو مخصوص ظاهري کالبوت پابند او محتاج وي او که دَ یو معلوم هیئت په چوکاټ کښې تخلیقي جذبه ځپل اظهار اونکړي یا له ځان سره دَ رائج اصنافو نه بیل څهٔ شکل راوړي نو ځپل افادیت به اوبائیلي. دا

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

د مسائلو سبب خپل ذاتي تاثر خو کېدے شي خو منلے شوې حقيقت دا دے چې هر روح د خدائے په قدرت د جوسې خوښه او انتخاب پخپله کوي نو معقوله خبره دا ده چې هر تخليقي روح دې د خپل نوع فطري امتزاج ته پرېښودلے شي کنې نو مصنوعي اختلاط به ئې له برمه اوغورځوي. مقصد دا هم نه دے چې فني حکمت عملي نه دې کار ته اخستے کېږي. بهرحال که يو تخليقي غورځنګ د هائيکو پېرايه کښې ځان ښکاره کول غواړي او جبراً ئې څوک د غزل چاربېتې يا ټپې فارم يا سانچې ته اړول غواړي نو داسې غير فطري او خطرناک به وي لکه چې د معمول خلاف ماشوم بې له څه ضرورت نه په لوئے اپرېشن پېدا کولو له ترجيح ورکړے شي.

تخليقي جوهر خو د ملغلرې په مثال دے. هغه که هره پېرايه او هرچرته وي خپل قدر او قيمت نه ورکوي. البته د جوهري د نظر موجودګي پکښې بنيادي شرط دے. مشرانو وئيلي دي چې لعل په ايرو کښې نه پټېږي ځکه زه دا دعوی کوم چې د اختلافاتو او مخالفتونو ايرې به د هائيکو لعل کله هم پټ نکړے شي خو شرط پکښې دا دے چې د هائيکو په ورستو د يو لوئے تخليقي روح انګازې راپورته کېږي. ورسره دا خبره هم زياتوم چې هائيکو شاعرانه خيالات نه ضائع کوي. بلکې بقا او دوام ورته ورېخښي. که داسې نه وه نو د مسائلو سبب

د تنقيد نه پس به چا هم هائيکو نه وه ليکلې خو ثابته شوه چې د خيال لوړوالے، د جذبې افاقيت، د ژبې د نزاکت ادراک او شعور او د تخليق د زړه چاؤدون څرېکې که په هر صنف کښې وي د خپلې لارې خنډونه پخپله لرې کوي او بيا دا هم ده چې سپرلے خو د خپلو واړه رنګونو په سبب سپرلے وي اوس که څوک وائي چې د ګلاب د ګل ونې دې په هر ګل کښې پېدا شي کنې نو ټول ګلونه به د خپلو همه نکهتونو باوجود ضائع يا ورک شي نو څومره بې ځايه به وي.

محترم ښاغلے اباسين يوسفزے چې په خپلې شعري مجموعې "غورځنګونو" کښې ئې د خولې د خوند د بدلولو دپاره هم يوې ټپې قدرې له ځائے نه دے ورکړے خو بيا هم د ټپې د مدافعينو په صف کښې اود رېدل غواړي (اګرچې زما په خيال ټپه دومره قوي صنف دے چې د چا د هېڅ قسمه د دفاع څه حاجت ورته نشته)

ښاغلے د ورځ پاڼه مشرق پېښور په يو کالم کښې د "ہائے کيوں" د سرخط لاندې د هائيکو خلاف په داسې استهزائي پېرايه کښې خپلې وسوسې څرګندوي. ليکي:

"ہائیکو کی مٹھاس سے بھی انکار نہیں .... لیکن پشتو عوامی ادب میں اس سے زیادہ شگفتہ روح پرور اور پُرمغز صنفِ سخن ٹپہ موجود ہے۔ ٹپے کے مختصر ترین پیرائے میں جس

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

قدر تغزّل ہے وہ ہائیکو کی قسمت میں کہاں - ٹپہ پختون جبلت، ذات اور فطرت کا سچا ترجمان ہے - ٹپے اور ہائیکو میں فنی اعتبار سے تمیز یہ ہے کہ ہائیکو میں تین مصرعے ہوتے ہیں اور ٹپے کی خوبی یہ ہے کہ اس میں تین کے بجائے دو مختصر مصرعے ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتے ہیں......... اور فیثاغورث کے نزدیک ۲ کا ہندسہ تخلیق کی علامت ہے اس بناء پر دو مصرعے ٹپے کو سہ مصرعی ہائیکو سے طلاق دینا عقلمندی نہیں ۔"[13]

زما په خیال بناغلي اباسین ته ددې خبرې علم ضرور پکار وُ چې دَ اصنافو دَ بقاء په ورستو یو زوراور تخلیقي قوت موجود وي او کله چې هم یو صنف دَ تخلیقي جوهر نه عاري شي هغه که ټپه، چاربیته، قصیده او هایکو وغیره هر صنف وي بیا خپل وجود برقرار نهٔ شي ساتلے اوس که دَ یو پښتون شاعر تخلیقي زور په ټپه کښې ژوند را پیدا کولے شي نو هم دَ هغې شاعر دَ تخلیقي قوت نه به اخر بیا ولې په هایکو کښې ساه اوځي - ددې باوجود چې هیڅ تخلیقي جبر او غیر فطري قدغن پرې هم نهٔ وي لګولے شوے - بهر کیف زهٔ بناغلي اباسین ته داسې ګڼې شمېره ټپې په ګوته کولے شم چې هیڅ ادبي ښکلا او عوامي کشش پکښې نشته اګر چې څوک به ورته هم دَ ټپې وېلو نه انکار اونکړي. اوس که محض دَ ټپې پیرایه دَ تفوق معیار ګڼلے کېدے نو داسې به

ولې کېدل. مقصد دا چې دَ تخلیق جوهري قوتونو دَ ادب په هره څانګه کښې دَ ځان ښکاره کولو توان لري. اوس که څوک نمر په ګوته پټول غواړي نو څوک به ورته اخر څهٔ اوواېي.

بناغلي اباسین په ټپه کښې دَ تغزّل دَ موجودګۍ دعوی هم کوي چې مناسب نهٔ دهٔ. په اصل کښې تغزّل دَ غزل سره تړلے وصف دے لکه چې څرنګ په رباعي کښې تربّع په تشبیب کښې تشبّب او عقل سره دَ تعقّل نسبت وي. هم دغه رنګ په غزل کښې تغزل وي اوس که بناغلي اباسین دا نهٔ وېل غوښتل چې په ټپه کښې تبب یا ټپّب وي نو ښهٔ په سهولت يې دا وېلے شو چې په ټپه کښې بې انتها خوږ والے او شعریت وي. ممکنه ده چې دَ بناغلي اباسین په دې حقله خپل څهٔ ځانته منطق وي. هسې خو که څوک تغزل ثابتول غواړي. نو په کاڼي هوا، چینه، اواز، ځواني او مینه وغیره وغیره کښې به يې هم ثابت کړي ولې هیڅ علمي او فني اعتبار به ورته نصیب نهٔ شي. بهرحال دَ بناغلي دې خبرې سره خو قطعاً اتفاق نهٔ شي کېدے چې دَ هایکو دې ارو مرو درې مصرعې وي. باید چې هغوئي دَ هایکو هیئتي ارتقاء په نظر کښې ساتلې وه. بله دَ تعجب خبره بناغلے اباسین دا کوي چې " ٹپہ ۹ + ۱۳ کی بحروں میں ہوتا ہے۔" کېدے شي چې دَ بحرونو نه دَ بناغلي مراد دَ ټپې سېلابونه یا چپې وي ولې دَ اردو ژبې روزمره او محاوره خو ددې جملې څهٔ بل تعبیر وړاندې کوي او دا غلط فهمي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شرې راپیدا کېږي چې کتې یوه ټپه په کښو. عروض کښې ېلکې کېږي نو پکار دي چې بناغلی په دا قسمه جملو نظر ثاني ضرور کړي. بناغلی دا هم وائي چې په ټپه کښې دوه مختصرې مصرعې وي خو زما د معلوماتو مطابق په ټپه کښې د یا قربان نه علاوه یوه نیمه مصرعه وي - بیا که هم بناغلی اباسین په خپله خبره اودرېږي او وائي چې نیمه مصرعه هم پوره مصرعه وي نو بیا به راسره دا هم مني چې ټپې کښې د یا قربانه سره دري مصرعې وي. د مختص لږې مختص او د وړې مختص مصرعې په معکوس ترتیب سره. ولې دا دعوې به هغه رنګ باطله وي لکه د دوو مختصرو مصرعو د ټپې دعوې.

بناغلي اباسین د فیثاغورث په حواله د ۲ (دوو) هندسه تخلیقي کړلې ده. او د هغې بې ځایه اطلاق ئې په شعري اصنافو کړے دے. اوس خدائے دې شکړي که چرې دا خبره او منلے شي نو پښتانه به د خپلو کښو شعري او نثري اصنافو نه لاسونه اوونیځي. بناغلے دا هم وائي چې ټپې له په هائیکو طلاق ورکول عقلمندي نه ده خو سوال دا راپیدا کېږي چې اخر هائیکو ته د ټپې مېړه یا خاوند وېلل کومه هوښیاري ده ځکه چې د طلاق د استعمال حق د لاړي لاروي ته نه وي حاصل. بلکه اصله خبره په دې سلسله کښې دا ده چې اباسین صیب د تنقید په جوش کښې دا هم هېر کړي

دي چې هائیکو غریبه خو مؤنث ده او د پښتنو په اسلامي سیمه کښې ښځو ته د طلاق حق نه وي حاصل. او بیا ټپه خپله هم صنفِ نازک دے خو ممکنه ده چې دې لړ کښې بناغلي اباسین څه خفیه قانون سازي کړي وي. ایا دا دا سې خبره نه دا نه ثابتېږي چې د ټپې په مینه کښې ځنې بناغلي هم د ټپې پښې داکاږي چې د سړي پرې زړه خوږ شي.

ګران بناغلے اباسین خپل کالم کښې وړاندې لیکي!

" ہائیکو کی گاڑی تین پہیوں سے چلتی ہے۔ جس کو ہم دوسرے لفظوں میں رکشہ بھی کہہ سکتے ہیں۔ رکشہ بمشکل تمام تین سنگل سواریوں کا متحمل ہو سکتا ہے......... ٹپے کی مثال موٹر سائیکل کی ہے جس پر بہ یک وقت تین سے زیادہ افراد بھی سفر کر سکتے ہیں...... موٹر سائیکل رکشے کی نسبت زیادہ ہوا دار اور تیز رفتار بھی ہوتا ہے...... ہائیکو ٹپے کے ہاں مہمان ضرور ہے مگر اسکو گھر کا مالک نہیں بنایا جا سکتا۔ ٹپے سے انتہائی قربت کے باوجود نہ تو یہ ٹپے کا نعم البدل ہو سکتی ہے اور نہ ٹپے کے ہوتے ہوئے یہ اپنا وجود منوانے کے قابل لگتی ہے۔"[۱۴]

زه منم چې تشبیهه چرته هم ثابتمنه وي خو اباسین صیب چې د شعري اصنافو د تقابل دپاره کومه غیر ادبي او عامیانه تشبیهه راوړې ده - سنجیده ذهنونه به پرې ضرور بد وائي - خاصکر په تشبیهه کښې چې د متعلقاتو کومه سلسله

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرانستلي شوې ده یا کومه تمثیلي پیرایه خپله کړې شوې ده د تفصیلاتو باوجود بې ځایه او ناقصه ده. خو که چرې لږ ساعت له ورسره اتفاق هم اوکړے شي نو ښاغلے اباسین به دا حقیقتونه څنګه په شا تمبوي چې د رکشې سفر د موټر سائیکل د سفر نه زیات محفوظ او د عزت جوګه وي. ځکه چې رکشه کښې د پردې پوره پوره انتظام وي او دا صفتونه په موټر سائیکل کښې نشته. ښاغلے اباسین وائي چې په موټر سائیکل د دریو نه زیاتې سورلۍ هم سفر کولے شي. او رکشه کښې دا ګنجائش موجود نهٔ وي. خو ښاغلے دې ماته دا اووائي چې اخر داسې کوم ضرورت دے چې په موټر سائیکل د دریو نه زیات کسان سوروي او که چرې داسې هم اوشي نو آیا خلقو ته به هغه کسان ښوني یا کم از کم اداره ګرد نهٔ ښکاري؟ زما په خیال د وکالت د ډګرۍ تر لاسه کولو نه پس ښاغلي ته دا علم ضرور پکار وُ چې په موټر سائیکل د ګنجائش نه زیات تنان سوربدل یو قانوني جرم دے خو ښکاري دا چې په داسې مثالونو وړاندې کولو ښاغلے اباسین ټپه چالاني کول غواړي. چې زهٔ ورسره اختلاف کوم.

محترم ښاغلے اباسین دا هم وائي چې هایکو د ټپې کره مېلمنه ده. او مېلمانهٔ څوک د کور مالکان نشي جوړولے زما په خیال داسې سوچ نهٔ صرف تنګ نظري ده بلکې

د پښتنو د تاریخ، تهذیب او د روایاتو نه هم د لاعلمۍ ثبوت دے. ځکه چې پښتنو کره که د سر دښمن هم پناه واخلي نو پښتانهٔ ئې په خپله توره او په خپله وینه حفاظت کوي هم دغه مزاج د پښتو ژبې دے چې یو ځل کوم صنف خپل کړي نو بیا ئې نهٔ پردي کوي. اوس که بالفرض ټپه هایکو د کور مالکه جوړه کړي نو دا خو به د ټپې اعلیٰ ظرفي وي او دغه رنګ په ټپه نوره هم د قدر وړ اوګرځي. حالانکې حقیقت دا دے چې د هایکو وجود د ټپې د پاره پیراسائټ *Parasite* نهٔ دے. بلکې هایکو د جهد للبقاء په سفر کښې ځان له نوي نوې منزلونه لټوي. چې د ځنې استثنائي صورتونو نه یو اړخ ته ټپې سره هیڅ مشابهت او مماثلت نهٔ لري بلکې د ماډرن سنسبلټي او جدید حیاتو په حواله هایکو د ټپې نه څو قدمه وړاندې روانه ده. ځکه خو د ښاغلي اباسین دا ضد هم بېخي بې ځایه دے چې ګني د ټپې په موجودګۍ کښې هایکو خپل ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے په دې حقله د ښاغلي زبیر حسرت دا تجزیه د لوستلو جوګه ده. لیکي:-

"څهٔ موده وړاندې زمونږ پښتو لیکونکیو ډرګه
"څریکه"، "ترائیلي" او هایکو غوندې نوؤ
صنفونو باندې خپله طبع ازمائي شروع کړې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دہ۔ او خپلې کلهې توانائي پرې صرف کوې لګيا دي. دغو اصنافو کښې "څريکه" او "ترائيلې داسې ۇ چې خپل وجود کښې دَ توانائي دَ فقدان له سببه يُ ځ په وړاندې سفر جارې ونهٔ ساتلے شو او لاُ ي په سر کښې پوښې نهٔ دہ وېشلي چې خپل منطقي انجام يا طبعي مرګ سره مخامخ شو يواځې "هائيکو" داسې تېز او تُند جاپانۍ صنف ؤُ چې په پښتنه خاوره کښې يُ خپلې جرړې مضبوطې کړې......... دا جاپانے صنف دَ خپل مخصوص مزاج ، طرز او کړهٔ وړهٔ حامل وو۔ ولې ددې په ځانګو کښې پښتنو شاعرانو دَ پښتون بوټي قلمونه ونګول او نن دغه بوټے وده کوې او دَ بيوې تنه ورې وبې شکل اخلي۔ دَ پښتنو سترګو ته يُ داسې دنګا رنګ ګلونه سپاره دي دي چې ښائست او سينګارته يُ سترګې برېښې"[15]

ښاغلے اباسين په خپل کالم کښې يو عجيبه خبره دا هم کوې۔ ليکي:

"میں ادب کے ادبی مفتی کی حیثیت سے یہ فتویٰ جاری کر رہا ہوں کہ پشتو ادب میں ٹپہ کے ہوتے ہوئے ہائیکو کی بدعت کی چنداں ضرورت نہیں"[16]

ګران ښاغلے دلته يو وارې بيا تيندک شوے دے۔ ځکه چې

اول خو په ادب کښې دَ مفتيانو دَ سره جواز نهٔ راپيدا کېږي ادب شخهٔ شريعت کورټ خو نهٔ دے او که چرې دَ ښاغلي دا ارمان وي چې ګني هغه دې دَ ادب دَرېږ مفتي او منلے شي نو بيا پکار نهٔ وه چې ځان ته يُ دَ ادبي مفتي نسبت کړے وے ځکه چې دغه رنګ انکسار او افتخار دواړه رايو ځائے کېږي او دا عمل اجتماع ضدين ګڼلے کېږي۔ دا حقيقت دے چې دَ اعلیٰ دَ تلازي او دَ علم دَ وصف نه سېوا مفتي مفتي کېدے نهٔ شي۔ ممکنه ده دَ مفتي اعظم دَ منصب په وجه ښاغلے ددې غلط فهمې ښکار شوے وي او دغه رنګ ترې دَ ادبي مفتي دا بې لارې کوونکې اصطلاح سرزد شوې وي۔ بيا هم ښاغلي ته دا پته لګېدل پکار وه چې دَ ادبي مفتي دَ نسبت سره فتوی دَ منلو او حجت قابله نه پاتې کېږي. خو زما په خيال ګران ښاغلے اباسين لوستونکو ته دا وېل غواړي چې ما هر څه فرمائيلي دي يا زهٔ چې هر څه فرمايم۔ هيڅوک يُ هم او نهٔ منيُ۔ يا دا هم کېدے شي چې ښاغلي اباسين دَ ادبي او مفتي ادبي مشورو ورکوونکي ته دَ ادبي مفتي ټائټل ورکوي۔
والله اعلم بالصواب۔

بيا هم زهٔ نهٔ پوهېږم چې ښاغلے اباسين هائيکو ته بدعت په کوم خيال وېلي دي ځکه چې دَ تخليق عمل يو مقدس او سپېځلے عمل دے۔ او هر کله چې هائيکو دَ تخليقي زړهٔ چاؤدون را زېږېدلے يو ژوندے شعري صنف او ګرځېدو

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

نو بیا ولې ښاغلی اباسین چې خپله هم د لفظ د حرمت منونکی دی دا ناروا خبرې کوي خو داسې ښکاري چې په ګران ښاغلي د بدعت معنی په سم ډول نه ده منکشفه شوې او د تفهیم په سلسله کښې د ذهني انقباض او عدم سهولت ښکار شوی دی.

د ساهو لیکوالو د غونډې پنځم اپریل دوه زرم د روداد ترمخه ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک صیب دا سوال را اوچت کړو چې لکه څنګه چې په موسیقۍ کښې خپله ځانته یوه پېژندګلو لري آیا هایکو هم په پښتو موسیقۍ کښې ځانته یو داسې پېژندګلو او ځانګړې آهنګ راپیدا کولی شي او که نه.

د ښاغلي ډاکټر صیب په خدمت کښې عرض دی چې موسیقي او ادب دواړه ځان ځانته ځانګړي دي - عموماً هنرمندان او نقادان د موسیقۍ شمار په لطیفو فنونو کښې نه کوي. او ثانوي حیثیت ورله ورکوي. نو اوس که چرې هایکو د موسیقۍ په زیر و بم نغمه نغمه نه شي نو بیا هم د هغې په ادبي مقام کښې هیڅ کمی نه راځي. دویمه خبره دا ده چې هایکو هم غنائیت، لې، آهنګ او ردهم لري نو هیڅ وجه نشته چې سازونو سره دې هم آهنګي پیدا نه کړي په دې سلسلې کښې د ښاغلي محمد ایاز غزل او ښاغلي شکیل نایاب هایکو د مثال په طور وړاندې کېدی شي چې

د زړه د راښکونکې موسیقۍ د نشیب و فراز سره ئې راز و نیاز کړی دی.

د ذکر شوې روداد مطابق ښاغلي ډاکټر راج ولي شاه خټک دا خیال هم ښکاره کړو چې هایکو په پښتو کښې څکه خوښېږي او مقبولیت ئې بیا موندلی دی چې په پښتو اولسي ادب کښې ددې سره تړه درونکې صنف شته. اوس تحقیق پکار دی چې هایکو پښتو ادب ته د جاپان نه راغلی ده که نه جاپاني ادب ته د پښتو ژبې نه ورغلې ده. ولې ښاغلي قلندر مومند ددې خیال سره اتفاق اونکړو او څرګنده ئې کړه چې هایکو د جاپان یو معروف او منلی شوی شعري صنف دی. لهذا نه دي پکار چې مونږ دې د هر راتلونکي صنف جرړې په خپله خاوره کښې د لټول ضد اوکړو. او بیا په داسې صورت کښې چې هیڅ قرینه پرې دلالت هم نه کوي. زما په خیال د ښاغلي قلندر مومند رائې په دې لړ کښې بېخي درسته ده. څکه چې هایکو د جاپان د اوږد نظم هائي کائي نه په تجرباتي بنیادونو رابېله کړې شوې ده. که چرې دا ووېلی شي چې د هایکو جرړې په هائي کائي کښې دي نه چې د پښتو په اولسي ادب کښې نو مناسب به وي ولې بیا هم که په دې سلسله کښې څوک تحقیق کول غواړي نو قدغن پرې نه دی لګول پکار. ممکنه ده چې دغه رنګ کښې انکشافات مخې ته راشي.

Scanned by CamScanner

زه منم چې د ټپې غند نه کول خپلې تهذیبي او ثقافتي جرړې غوځول دي. یو باشعوره فرد یې هم داسې نه وي چې داسې یې او غواړي خوزه دا هم نه غواړم چې هایکو دې د پښتنو په مېلمه دوسته سیمه کې له څه جرمه تهمتي او بې له څه ګناه سنګسار کړے شي. اول زما خیال دا چې د هایکو او ټپې موازنه او مقابله غیر فطري ده. بیا مې سوچ اوکړو که چرته په دې بهانه د پښتو تنقید جولۍ د بېش بها ملغلرو نه ډکېدے شي نو قباحت په کښې نشته. چونکې د هایکو په فني او فکري ارتقا ما په خپل مضمون "د پښتو ادب کمپیوټر هایکو" کښې تفصیلي خبرې کړې دي نو بې ځایه به نه وي که د پښتو ټپې په حقله هم څه اووایم.

دا حقیقت دے چې د ټپې کړ توصیفي اړخونه شته خو ځنې خویونه یې داسې هم دي چې د تجربې او ارتقا بېخي توان نه لري او په ذهنونو یوه سترې کوونکې خاموشي خوروي. د مثال په طور هره ټپه د "یا قربان" یا "لکه زار" نه شروع کېږي چې د لوستونکي یا اورېدونکي په وینه کښې د یکسانیت زهر خوروي. او ددغې ټانګورو د ملاتړه بغېر یو قدم هم وړاندې نشي تلے. البته ځنې پوهان "یا قربان" د ټپې لازمي جز ونه مني. بحرتقدیر ددغې نزاعي اړخ نه یو طرفته دوېمه خبره دا ده چې ټولې ټپې په یو

واحد، متعین او معلوم وزن او اهنګ کښې وي او په هېڅ حال کښې د خپلو ټاکلي شوو اوازونو دائره یا حصار نه شي ماتولے. او د خپلو سُرونو له جادو نه نشي راوتلے چې زما په خیال د دې مرکزیت یو دلیل دے.

ښاغلے پروفیسر داور خان داؤد لیکي:

"د ټپې خپل یو مخصوص او محسوس هیئت FORM بحر یا اهنګ (Rhythm) دے چې په یوه نیمه مصرعه کښې یو ډېر اوږد او طویل مفهوم بیانوي."

نه پوهېږم چې ښاغلي داؤد صیب د یوې نیمې مصرعې په ذکر کښې "یا قربان" په څه مصلحت نظر انداز کوي. بحر نوع زه منم چې په معنوي اعتبار ټپه په کوزه کښې د سمندر بندولو اعجاز دے خو دا هم حقیقت دے که یوه ډېره ښائسته پېغله هم وي او یو رنګ جامه اغوستل یې وظیفه کړې وي نو د ظاهري لباس یکسانیت به یې د ښائست د کښو اړخونه نه د ذوق او دلچسپۍ سترګې بل اړخ ته واړوي اوس که هم هغه پېغله د وخت د تقاضو مطابق د نوې فېشن معقول او رنګا رنګ جامې واغوندي نو د ژوند څومره سپړلي به یې ښکلا کانو ته کچکول په لاس اودرېدل غوره کړي. نو باید چې د هایکو منکرین او مخالفین د اصولي مباحثو نه قطع نظر خپل قیمتي وختونه بې ځایه د ټپې په وکالت او د هایکو په مخالفت کښې نه

ضائع کوي. بلکې ټپه دې د نوؤ، مناسب تجربو سره اشنا کړي او داسې هیئتي، داخلي او خارجي تجربې دې په کښې اوکړي چې د فکري رفعت سره سره یکښې په هیئتي او ساختیاتي سطح هم دا صنف د تنوع سره مخ شي. خو دا کار ډېر ریاضت، لوئې سوچ او هنرمندانه جرأت غواړي. کېدے شي چې څنې پوهاند دا هم اووائي چې د هیئتي تجربو او تنوع دا عمل به د ټپې پېژندګلو ورکه کړي - دا هم ممکنه ده چې یو نقاد خوله داپورته کړي چې د ټپې خپل خاص او معلومه وضع د ټپې د بقا او استحکام ضمانت دے او دا چې دا خاص رنګ په ذوق او ذهن بېخي د ستومانۍ لړې نه راولي خو زما په خیال په دې ماډرن اېج کښې به دا قسم خیالات محض یو جذباتي رد عمل وي یا د عادي نشئې د اضطراب کوکه به ورته وېل زیاته بنه وي. ما ته پته ده چې کاڼي په ځائے پروت وي نو درونډ وي خو هوښیاران دا هم وائي چې اوبه په ځائے اودرېږي نو ډسلې شي او بیا تخلیقي اصناف د کاڼي د جمود خاصیت نه، بلکې د اوبو د روانۍ او تحرک د خویونه په خپلو ژوندي اوسي. ځکه زه غواړم چې په ساختیاتي اعتبار هم په ټپه کښې د بدلون مناسب تحریکونه دا تلل پکار دي. ددې وضاحت سره چې دا به د ټپې د ارتقا ځغلې وي نه چې د ټپې د انقطاع. اوکه چرې دغه تجربې د ټپې د روح سره

متصادم نهٔ وي. نو لازماً به خپلې پښې مضبوطې کړي. کنې نو په بل صورت کښې به ئې ادب پخپله د نامقبولیت فیصله واوروي.

دا هم حقیقت دے چې څنې نوي شاعرانو په ټپه نهٔ صرف تضمین کړے دے بلکې ورله ئې د یو مستقل صنفي شکل ورکولو هلې ځلې هم کړي دي. بیناغلے سعید ګوهر ددغې فارم او هیئت تعارف، په دې ډول کوي.

"دا د ټپې د ړومبۍ مصرعې نه شروع شي او په درېمه مصرعه ختم شي. ددې منځ ترمنځه شپږ نورې مصرعې چې د ټپې مضمون سره تعلق لري هم وي. اول شعر ئې د ټپې د اولنۍ مصرعې سره هم قافیه وي. د دوېم شعر دواړه مصرعې ئې خپلو کښې هم قافیه وي. دا ددې صنف اوله برخه ده. ددې وزن د ټپې د وړمبۍ مصرعې مطابق وي. دې نه پس دوېمه برخه کښې څلور مصرعې سره د ټپې د آخرې مصرعې وي. دا دواړه د ټپې د مصرعې سره مترادف او هم قافیه وي ددې وزن هم هغه وي چې د ټپې د آخرې مصرعې دے[۴۵]."

مثلاً:

(c) ketabton.com: The Digital Library

اندېښنې مه کوه جانانه

داخو دې باسي له جهانه

دا به دې کور جوړ کړي په زړه کښې

ستا د ګوګل په ښاریه کښې

ځان ترې ساته بچې اوږده لري لاسونه

کړي به خازه ستا د رخسار تازه ګلونه

ځکه خو وایم چې دې مه کوه غمونه

اندېښنو خوار کړل تر شودو سپین بشرونه

لوستونکي دې پخپله فیصله اوکړي چې په دې تجربه کښې ټپې د محبوبې د قلا صورت اختیار کړے دے او که نه. او دا هم چې دې شکل ته تجربه ویل پکار هم دي. زما په خیال دې عمل د یو نو زایېده صنف د تعارف په قربان ګاه ټپه قرباني کړې ده. ځکه چې په ښودلې شوي صورت کښې په ټپه کښې د داخلي تجربې او هئیتي تنوع هیڅ نمونې په لاس نه راځي او د ټپې خپل شناخت پکښې هم ورکېږي. (لهذا تجربه محض د تجربې دپاره نه ده پکار بلکې د یو صنف د پرمختګ خیال پکښې ساتل لازمي پکار دي.)

هم دغه حال د ښاغلي سهیل خټک د مجموعې ټپه این هم دے د مستقل عنوانانو تر لاندې آزاد نظمونه لیکلے شوي دي او آخري دوه مصرعې ئې د ټپې ورمیو مصرعو سره په قافیو کښې تړلې دي او بیا لې د یوې ټپې په ترون

نظم سرته رسولے دے چې د نظم نقطه عروج یا کلائمکس ورته ویلے شي. خو متاسفانه زه به دا اووایم چې د ښاغلي سهیل خټک ټپېز هم د ټپې په ستر کې کښې هیڅ ارتعاش نه دے راوستلے.

دغه رنګ ښاغلي راج ولي شاه خټک هم په ټپه کښې د تجربې په خیال تر خپله حده کوششونه کړي دي. خو دا کوششونه هم کم او زیات د ښاغلي سهیل خټک د ټپېز سره مماثل دي.

اوس که زه دا اووایم چې دا ټولې هلې ځلې د ټپې هئیتي تجربې نه دي بلکې په ازاد نظم کښې د ټپې د پیوند کارۍ او قلم لګولو تجې دي نو زیات موزون به ځکه وي. چې په داسې واړه صورتونو کښې د ټپې په قدیم فارم باندې هیڅ ارتقائي اثر نه دے غورځېدلے بلکې د نورو ګنډو لنډو او اوږدو مصرعو امېزش د هغې جامعیت او اختصار ته هم نقصان وررسولے دے. لهذا دې سلسله کښې داسې تجربې پکار دي چې د ټپې د مزاج تکمله خو وي ولې د ټپې د فطري او فني غوښتنو او خورو ورو امکاناتو دائره نه ماتوي یعنې ساختاني ارتقا دې د ټپې د فضائي سرحدونو نه بهر نه اوځي چې د انقطاع حد پرې جاري کړي. مطلب دا چې ټپه دې د خپلو کړو وړو مطابق ځان ته د نوي ادبي تحریکونو رنګا

Scanned by CamScanner

رنګ جامې ضرور اغوندي. خو د لباس دپاره دې خپل وجود نهٔ لنډ تنګ کوي. هيله لرم چې لوستونکي به لنډ په اشاره پوهه شوي وي.

بهرحال د خپلې موضوع نه د يو خاص قسم ګرېز او څنډه کولو نه پس بېرته واپس راځم. او لوستونکو نه پوښتنه کوم چې دا بحث چې ټپه ښهٔ ده هايکو ښهٔ نهٔ ده. د ټپې په موجودګۍ کښې د هايکو د تخليق جواز نشته يا هايکو زموږ د خاورې سره هيڅ خپلوي نهٔ لري. آيا دا بحثونه پښتو ژبې او ادب ته څهٔ فائده ور رسولې شي. او د هايکو په راتلو پښتو ادب ته آخر کوم زيان او تاوان ور رسېدلے دے.

زهٔ دا خبره منم چې هايکو د پښتنو د خاورې نه رازېږېدلے شعري صنف نهٔ دے خو ولې که يو بهرنے صنف د پښتنو د تهذيب او کلچر د ارتقا او احيا ذمه په خپل سر واخلي او ښهٔ په ايمانداری سره ئې خدمت کوي نو د پښتنو عدالت به ورله د دغې خدمت ګذارۍ دا سزا ورکوي چې د سر غوڅولو فيصله ئې صادره کړي. کله هم نه ځکه چې پښتانهٔ د خپلو وفادارو په مرګ مړهٔ او ژوند ژوندي وي. ځکه خو د څنې پښتنو ناقدينو د هايکو سره معاندانه رويه زما د پوهې نه بهر ده.

بهرکيف دا حقيقت دے چې هايکو په دومره لږ وخت

کښې په پښتو ادب کښې ځان ته دومره لوے مقام پيدا کړے دے چې تصور ئې هم نهٔ شي کېدے دغه وجه ده چې ټپه چې زرګونه کاله تاريخ لري او د پښتو ژبې زوړ او قديم زرخېزه شعري صنف دے. اکثرو نقادانو هايکو سره اوږه په اوږه او دروله او د دوارو تقابل ئې شروع کړو. زما په خيال د ټپې او هايکو موازنه پخپله د هايکو د مقبوليت او برياليتوب د کېدو سندنامه ده. ځکه چې هايکو پښتو ادب ته تقريباً شل کاله اکاهو راغلې ده. چې يو ادبي صنف په دومره لږه موده کښې خپل طبعي بلوغ ته هم نهٔ شي رسېدلے ولې په هايکو د پښتو په سيمه نهٔ صرف ځوانۍ او ځوبن راغلے بلکې د يوې اندازې مطابق شپږ زره کاله زوړ صنف ټپې سره ئې ناقدينو مقابله هم شروع کړه. اصولاً خو د شپږ زره کاله اسټيبلشډ صنف او د شلو کالو د نو وارد صنف مقابله هم د عقل او منطق خلاف ده خو ولې که داسې کېږي نو دا ددې خبرې روڼ ثبوت دے چې هايکو نهٔ صرف د پښتنو د نفسياتو خبرياله ده بلکې د پښتانهٔ ئې د خپل ذوق ترجمانه هم مني. ددې باوجود که څنې خلق د هايکو مخالفتونه کوي نو زيات نه زيات تېر نه دا راز راڅرګندېږي چې هايکو کښې يې لږه تخليقي زور پروت دے ځکه چې کمزورې څيزونه د عدم اختلاف باوجود هم ځان ژوندے نهٔ شي ساتلے زما يقين

(c) ketabton.com: The Digital Library

دے د هایکو د منکرینو پر ځایه ضد و نه په هایکو د اسمان رفعتونه ته پوره نه پوره ورځ خامخا ورسوي دا مبالغه نه ده بلکې ددې خبرې د مونږ ضمني ، ژور اثار او ژوندي شهادتونه را ښکاره شوي دي.

او س که زما د خبرو نه څوک دا غلط تاثر اخلي چې گني زه هایکو له په ټپه فوقیت ورکوم نو دې پېښه به کوي. زما خو د زړه له تله دا اواز راپورته کیږي چې د پښتو ژبې او ادب لمن دې فراخه شي او هغه ټول اصناف دې پښتو ژبې ته راشي - چې ژبه او ادب پرې وده مومي - ذوق ته پرې تسکین رسي - ذهن ته تفریح بخښي - ضمیر پرې رابیداریږي او ژوند پرې روښانه کیږي.

زه محسوسوم چې د ټپې او هایکو ځان ځانته میدانونه او جدا جدا تشخص دے البته د ادبي رشتې په اساس دا دواړه یو بل سره په ځنې موقعو مرسته ضرور کوي خو د یو بل حقونه چرې هم نه را لاندې کوي او چونکې د دواړه مباحثو باوجود دواړه اصناف د پښتو او پښتنو سره تړلے شوي اصناف دي نو د یو غندنه هم عقلمندي نه ده - بله دا خبره چې اعلی ادب په موضوعاتي او صنفي دواړو حوالو د جغرافیائي بندېزونو ، نسلي امتیازونو او طبقاتي تقسیم نه بالاتر دي نو دا بحث چې دا صنف زمونږ ابائي صنف دے او دا بل پردے او مهاجر صنف دے او بیا په

دې بنیاد صنفونه د خوبنې او ناخوبنې باعث گرځول هیڅ دور اندیشي او دانشمندي نه ده -

ښکاره خبره ده چې هغه خلق د پښتو ژبې او ادب بېخي خوا خوږي نشي کېدے - څوک چې هایکو د پښتو ژبې نه ویستل غواړي او نه اوس هایکو دومره ورکه سپکه اوبې څوکه ده چې څوک به ورته په کږو سترگو اوگوري -

په درناوي
اظهار الله اظهار
لکچرر اردو څانګه
اسلامیه کالج پېښور یونیورسټي

Scanned by CamScanner

مأخــذات

۱) ازاد اشنغرے ، دَ اظهار دَ هايکو تجزيه ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ، ۹ ، مئ ، ۱۹۹۸ء.

۲) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز جنګي محله پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

۳) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

۴) مشتاق مجروح يوسفزے ، انې اينو کو هايکو ، غير مطبوعه.

۵) اظهار الله اظهار ، راته غوږ ونو کښې بنګړي شرنګوي سلمان پرنټرز يابو حيدر روډ پېښور ، يکم جنوري ۱۹۹۸ء .

۶) اسير منګل ، ايک نوجوان شاعر ، اظهار الله اظهار ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن .

۷) مشتاق مجروح يوسفزے ، انې اينو کو هايکو ، غير مطبوعه

۸) ايضاً ايضاً ″

۹) ايضاً ايضاً ″

۱۰) پروفېسر داور خان داوُد ، رېښه او جديديت ، ص: ۹۷ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء -

۱۱) پرېشان داوُدزے ، ورځ پاڼه وحدت پېښور

۱۲) خبرې اترې ، پښتو اکېډمي ، وخت يوولس نيمې بجې ، ۱۹۹۷/۱۰/۱۹ -

۱۳) اباسين يوسفزے ، ٹائے کيوں ، ورځ پاڼه مشرق پېښور ، ادبي ايډيشن
ايضاً ″ ايضاً ″

۱۴) ″

۱۵) زبير حسرت ، ادب زار ، ورځ پاڼه وحدت پېښور ۲۳ فرورۍ ، کال ۱۹۹۸ء -

۱۶) اباسين يوسفزے ، " ٹائے کيوں " ورځ پاڼه مشرق پېښور ادبي ايډيشن -

۱۷) پروفېسر داور خان داوُد ، رېښه او جديديت ، ص : ۹۲ تماس پښتو کوټه ، سلسله نمبر ۶ ، کال ۱۹۹۶ء

۱۸) سعيد ګوهر ، " دَ پښتو شاعرۍ او دَ هغې اصناف " اولس کوټه ص: ۲۹ تا ۳۷ ، نومبر ، دسمبر کال ۱۹۸۸ء -

نوټ :- حواله نمبر ۱۸ دَ مقاله نګار دَ مقالې تلخيص دے چې دَ ګران پروفېسر داور خان دَ قلم کاوش دے . لهذا دَ هغوي په شکريه او ډېره منته -

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډېر ګنهګار یمه خو ما اوبخښه
ربّه منت کومه ما سره بس
له مرګه پس حساب کتاب مه کوه

اې د کلهم انسانیت رسوله
تا چې څرګند کړه د ژوند ټول رازونه
ربّ سلسله د نبوّت ختمه کړه

نشته پروا که سنګسارېږمه زه
مرمه په دې چې داسې نه دي پکار
کاڼي د ګل په لاس کښې خوند نه کوي

نن مې له هر څه نه یقین پورته شو
میاندې چې هم بچو کښې فرق کوي
اوس به د چاجولۍ ته ځان غورځوم

ربّ دې کړه وران د پښتنو وطنه
اوس در کښې غښتې د ژوند پاتې نه دي
زامن د پلار مرۍ ته لاس اچوي

Scanned by CamScanner

وانګه په چم کښې دښمنۍ جوړې کړي
ځان کړي ماجانه بيا مې نهٔ پېژني
مور به دَ ښکلو په سر شر نهٔ کوم

مرګ دې دَ داسې ښښتنو پرده شي
چې دَ انګړ ګلونه اوشوکوي
تر ښنه ظالم له ګلدسته جوړه کړي

څهٔ په سکون سره ژوند ون تېروُم
يو خوا يتيمې کښې اوبهٔ خوړ کومه
بل پله اور بل کړم دوُمه واچوم

چا جينکۍ په لاره کړې نهٔ دي
ولې مې سترګې به اوس نهٔ پټوي
ورته زما دَ وينې ډِرپ ختے دے

وائي جانانه بې اسرې مې نکړې
زهٔ به ګيله څهٔ دَ پردو نهٔ کوم
چې خپله مور راباندې کور ورانوي

پرې به هوارې کشالې شي بلا
که دَ خېرات نه دَ خانانو دَ مرګ
غريب دَ خپل وادهٔ ډوډۍ سازه کړي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دې پوازې کړم په نیمه لار کښې
نو زهٔ له ځانه داسې ورک شوم لکه
دَ میاندو غېږې چې خالي پاتې شي

بل څوک به څرنګ رانه تاخپلوي
دومره پاستهٔ که ددې خوږ کاڼې وو
نو ګیدړانو به وو تپول خوړلي

شمېر زهٔ دَ کلي شریفانو کښې یم
څوک چې لوتېم هغه مې قدر کوي
شمله چې جګه کړمه غلا له ځمه

یم بې روزګاره انتظار ویو له ځمه
مینه کوه خو راتر غاړه نهٔ شي
چې دَ جامو استرې مې مانه نهٔ شي

بازار کښې ګرځي ښهٔ ښکاره مخونه
خو مونږ چې اوویني څادر کړي په سر
زمونږه ښځې مونږ نه ستر کوي

شیرینې ښهٔ داده چې زړهٔ کړو صبر
اوس دَ انصاف طمعې له چانه کوې
غلهٔ دَ قاضي کور کښې پناه اخلي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبر که دې سر نه لوېږه پرېوته
چې طوفانونو کښې راکېږ شي د ژوند
څوک به له یو بله سترونه کوي

بیا په وطن کښې زلزله راغله څه
پېغلې له کوره په تلوار راووځي
رب دې جولۍ کښې زمونږ خیر وا چوي

د للمې ګل له خو باران اسره وي
شپېږې تبې به راشي نه په ما
چې پېغله ناوې رانه سور کړه شي

نو زما شونډې به پترۍ نه نیسي
زه چې نامه د خوشبوییو اخلم
د ګل په څانګه باندې اور اولګي

ستا بې رخۍ د هېرېدلو نه دي
چې تصویرونه دې هم ګورمه نو
وېره کړه مې تول کلي په کانړو اولي

وائي زما غریبي بدي نه شي
خو ساه مې اوځي چې د چم جینکۍ
راته وډونو کښې کالي پېغوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په لوړو تندو یې پروا نشته دے
وائي په ګېډه دې نصره یم خو
راله پیدا چرته د سر سپوري کا

اومنه دا خاطر دې جمع لره
مینه زما د غلو تمنا خو نهٔ ده
چې یې په لاړو کړ کوے شیریني

دا چې په څهٔ فریب کښې ګېره یې تهٔ
ستا سر تېزي به هله ما منلې
که د اوبو لاره په ژرنده نهٔ وه

په پټو سترګو پرې یاور مهٔ کوه
شیریني پام کوه چې تېر نهٔ اوځې
د مُلا منډه د جُمات پورې وي

محبتونه مجبورو اوخوړل
څومره سنګینه حادثه ده د ژوند
شیرینه ژاړي چې مې سر غوڅوي

بې ځایه نهٔ دي ویرېدل د بنګلو
زما د تندې انتها داسې ده
بُت هم رېږي چې زهٔ ساه اخلم

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښار دَ ړندو دے تاته ښهٔ پته ده
تهٔ دَ کمڅو ولونه مهٔ پرانیزه
تور دَ سپوږمۍ په لمن پورې نهٔ شي

رب دې کړي خیر خو دا شګون ښهٔ نهٔ دے
پیغله ډولۍ کښې هغې کور ته لاړه
پلار چې یې چاله دي ځوانان وژلي

څهٔ ننګیالي دي قاتلان دَ سیمې
دَ سر ساتلو په بدل کښې مدام
لوڼه جولۍ ته دَ دښمن غورځوي

ناپوهي خپره خو بې حسي خوره ده
بُت خو ساکاڼې اخستلے نهٔ شي
څوک به په کاڼو کښې قلم لګوي

خاورې به پوے شو دَ تعلیم په مزه
مازیګرے چې شي چپو ته دَ سیند
کتاب ورلړه کړو ګلان لانیسو

ځان کښې څوک توان دَ تماشې نهٔ لري
بس دَ هوا په نور روان دي زغلي
څوک دَ پیریانو په ډولۍ پسې ځي

Scanned by CamScanner

ستېنېس زمونږ د لارې خنډ شو نه دے
چې اشاره ورسته ذره اوکړمه
نو د بنګاې نه په یو دو را اوځي

زړۀ اخر صبر کړي سلګو کښې وائي
کوه چې هر چا سره مینه کوے
خو شپې له ځان کور ته را اورسوه

په هېڅ فریب دلاسه کېږم مه شاه
کټ چې پردے شو خو د نیمې شپې شو
ستړې مې نۀ ورځي که د پېر ستړے یم

زړۀ کښې مې اور د مینې بل شکله شي
د چا په کور کښې چې شپېړيني زما
لوږه ژوندي ، انغري مړه پراتۀ وي

ځمه مدام د هواګانو په رخ
یم د سپېریانو د ووالۍ په مثال
ځان را ته مۀ سپاره بې کوره نۀ شي

شو ناره مې رو رو د بچي شنه کېږي
اوزۀ په دې سوچ کښې رااګېرېمه چې
دوه توري یو تېکي کښې ځائے شکله شي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

داړې وهمه سرچینه یم دَ ژوند
تابه لیدلي وو رنګونه زما
خو که دې سترګې پټې کړې نه وې

زهٔ خو دنیا ته فرشته ښکارمه
ډیره له دغې ویرې نهٔ خرایمه
چې اصل څه مې راپه ډاګه نهٔ شي

څه بې حسې ده په ماحول کښې دینار
پراتهٔ دې قتل توریالي دَ وطن
زهٔ هسې مون باندې بېګم سره څم

اوس به په دې کښې تا ته څهٔ وایمه
زار شمه ستا له سادګۍ شیرینې
مني زما او خوښه خپله کوې

دَ برسنلې ګل یې شیرینې زما
که په جبو کښې هم مېښته یې مدام
تور به دې پورې په لمنه نهٔ شي

چې دې بحث کړو له دُرشله قدم
په مرګ حساب شولې شیرینې زما
خولې ته توکلې لاړې نهٔ راځې بیا

(c) ketabton.com: The Digital Library

وائي ځواني به مې په کور زړه کړم
خو بې ننګه ته غاړه نهٔ ږدمه زهٔ
ځکه به مې اوس کفن کښې هم نهٔ وينې

نن يوې ښځې خپل خاوند ته وئيل
سختې بې ځايه په ورو مهٔ کوه
تهٔ چې زلمے وے تا به څهٔ نهٔ کول

له سپينې ږيرې دې حيا راځي خو
مهٔ وايه دا چې فرښته يمه زهٔ
تهٔ څومره وران وې تا ته ښهٔ پته ده

دَ حقيقت دنيا کښې ژوند تېروم
په تسلو دلاسه کېږم نه نه
زهٔ دَ ځوانئ دَ خوب تعبير غواړمه

بلا ختلې دې په سر رقيبان
خدائے شته چې نور ورته هيڅ نهٔ وايمه
خو لږه منړه ترې ضرور خلاصوم

دَ مينې لار کښې چې تيندک شمه زهٔ
شيرينه اووائي په خود کښې اوسه
داسې دَ لوړې نه په دَو ولې ئې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دا قافلې دې په سفر کښې اوسي
خو کومه لار چې د منزل لاره وه
وائي چې نن هغه سېلاب يوړله

شیرینه وائي له تازار شمه خو
واده د ټول عمر سودا ده کمله
دا خو زما او ستا خبرې نه دي

زمونږ نصیب زمونږ په لاس کښې نه دے
وائي که اور ته مو هم واچوي نو
د مشرانو فېصلې به منو

ما څه غوښتلي وو او دا څه اوشو
نن مې له هر څه نه باور پورته شو
چې مې د مرې کېدې چيچل اوليدل

دلته انصاف د چیند خانو تول دے
پړېږده که داغ دې په لمن پرېوځي
سر به دې اوباېلې که پوزه کټې

او وائي خپل عزت پخپل لاس کښې دے
چې شوکوې مانه زما لوپټه
نو ستا شمله به څنګه جګه ساتم

Scanned by CamScanner

غوښتنې ستا توږلي بېخي داسې دي
لکه چې چرګه څوک په زور اونيسي
او ورته اوواي ها ګۍ واچوه

منم د مينې تقاضې منمه
قسم دې ما به هيڅ ويلي نهٔ وو
خو واره چې چې خولې مېږ و اوخوړې

څوانه څواني او د سپرلي مازيګر
داسې په يو يل کښې غرق شوي وو مونږ
چې رانه ورکې د خپل کور لارې شوې

خلق دې کار کښې زمونږ کار نهٔ لري
حد کښې دې او سي کښې بنسهٔ به نهٔ وي
مونږ خو په بيعه ځان له شر اخلو

تېښته د ژوند له تقاضو نهٔ کوم
هر څهٔ په سر سترګو منم شيريني
خو کوټې او يو کښې دوبېدل بنهٔ نهٔ وي

خدائې شته دشمن مې خوشحالېږي په څهٔ
دا خو مې لويه د ژوندون ګټه ده
چې محبت کښې مې تاوان کړے دے

منم فریب دي خو صحرا کښې د ژوند
ستا ځوانۍ مړګ مسکي مسکي ګواښونه
د محرومۍ احساس په شا تمبوي

○

ځان پخپل زور باندې ژوندے ساتمه
ګنې نو زه خو د قاتل اوښکه یم
ماله به څوک په زړه کښې ځاے راکوي

○

ژاړي له سره لوپټه درې کړي
واخلي بصر له کوره شپې مه کوه
ګنې نو ځان حلالوم لالیه

دومره پوهېږې نه ماشومه ده لا
ځان ترې بچې ورک شي چې ما اووینې
لا حادثو هوښیاره کړې نه ده

○

څوارلس کلیزې پېغلې ماته ویل
پوهه په بخت ده په عمرونو نه ده
تا به دا خپلې تجربې دهوکه کړې

○

خوشحالېدم ورته بې ځایه هسې
چې د کیږي تېښتې مې اولیدلې
پرې مې کړې من ځان له د برېتو څوکې

(c) ketabton.com: The Digital Library

تسپه کېږي له کوره پښتنې ننهٔ اوځي
مرګ دې روا دے خوشحال خټک کالهٔ ته
دَ ننګ خاتهٔ نه څکېږي ځان رسوه

زما دَ زړهٔ داغونه پړق اووهي
سپوږمۍ چې کور جوړ کړي نو تود شپه بیا
ما سره ستورې پټ پټونې کوي

بې وفا نهٔ یم خوشبرينې زما
دَ زانګو سېل چې را روان اووينم
زړهٔ زما هسې په هوا غوندې شي

پېږنې دوه ځنګه په تا ملا وتړم
وس چې دې اورسي بې خوندي نو ته
دَ خپل مېړهٔ خبره هم ننهٔ منې

هرو قلم ترې راخستلے ننهٔ شم
ماشومه سازه کړي له ځانه واپي
راله په لاس باندې ګهرې جوړه کا

ددې خبرې په مطلب ننهٔ رسم
واپي چې ستانه زړهٔ اوزګاره شمه
بیا به ځاروو ته بوتاوه کومه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خو چاته څه او چاته څه بانه شي
د شلو ژړندو که راوتې وې خو
ګېړ شوې اخر د لوپټې پسکې کښې

خلقو په ما بدګمانۍ کړې دي
ثابت که یو جرم هم نه شي په ما
زه به له دې کلي نه کډه کوم

نوره مې هېڅ باندې پروا نشته خو
چې ستا تر دره مې در اورسوي
عقلونه زار شه له هغې تېندکه

ګرانه شوه وړه د پښتو پالنه
پلار ئې په سونړ باندې جرګه کړې وه
لور ئې د شپې تیاره کښې کور پرېښې دے

غله راختلي دي په کور، غلې شه
سوچ ته مې پرېږده که څه لار راوځي
خلاص به له سره شو غوبل مه کوه

راوړې چې ماله پلوشې د سحر
څوک ئې پلوُ قدرې هم اونه وینې
کور ته د شپې تیاره کښې ځان رسوې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

طوفان یې یو نسي جولۍ ته دَ چا
والې نور وړاندې مې نظر نهٔ لګي
لاس راله راکړه کښې غرقه شومه

پهٔ ژوند کښې ګټه او تاوان څهٔ وي لا
پرېږده چې غرق شومه پروا نشته څو
چې دَ وادهٔ ارمان مې اورژېدهٔ

مور یې نن پلار ته پهٔ حیرت اووېل
خدائے شته چې لور مو وادهٔ کړې ده نو
اوس هغه موږ کره مېلمه نهٔ راځي

اوواڼې نهٔ پورې کوم نکرېزې
رانه چې بل وطن ته ځې مېلنه
نو سرهٔ لاسونه دې پهٔ شرق اولګي

دَ پښتنې کومه ادا اوښتایم
پهٔ کومه ورځ چې زهٔ پهٔ کور کښې نهٔ یم
له آئینې نه هم سترونه کوي

څوک ورته پوره هم کتلے نشي
آ چې سرتوره را اوځي له کوره
ټول چاپېر چل شي لوېته لوېته

Scanned by CamScanner

ساړۀ ساړۀ اَهونه ښامه کوي
ستا دَ خوانۍ تاؤ چې راپورته شي نو
اوبه اوبه شي ټول دَ داورې بتان

زۀ څۀ تپوس کوم او ته څۀ وائې
یوه خبره دې هم روغه نۀوي
تا جوړ په اوښ باندې سورلې کړېده

خوښه دې خپله ده خو یاد اوله
ګرځې به تل خاورې په سر سپونې
چې دَ خاوند سترګو کښې خاورې نولې

دَ ښار ماحول درنه څادر لرې کړو
یاد کړه جهاز چې به راپورته شو نو
ښوې به کوټې ته په یو دَو دننه

وائې بې ځایه طمعې مۀ کړه له ما
اوتره دا ټټو په سپورې ګڼې
څوک به سپوا مانه خرابه نۀوي

زۀ ئې له ځان سره حیران کړمه نن
ما چې ترې اوکړلو تپوس دَ عمر
پېغلې انګنې کښې په خرپوسو شولې

یم د تعبیږ د بلا گانو خوراک

په کوم فریب باندې دهوکه کړمه ځان

یاران په بهره باندې پیاز کړځوي

دا بنده انصاف دے آفرین شه په تا

یو خوا اوبنان خلق په بهره وهي

بل خوا څوک گفت قدرې کولے نشي

پردې وطن کښې مې زړه خوږغوندې شو

له ځانه ورکې ښائسته پېغلوکې

مسافران درته یادېږي که نه

ملمه دا چې ستا د زور ننه بمله

خو چې زما گریوان ته لاس اچوې

نو ستا شمله به شي کومه له تا

سترگې په ما باندې بڼې توري دي

گورته په ډېره موده پس راغلمه

په سرو جناږو مې استقبال مه کوه

دومره زېښلې یم د ژوند حادثو

اونه چې هر کور کښې میوه اونیسي

په ما د گانو بارانونه کېږي

(c) ketabton.com: The Digital Library

خبرې پټې پاتې کېږي کله
مېرمنې تاکه شونډې اوګنډلې
واټې خوشبو ستا د بدن رازونه

خولې راته وازې حادثې اونیسي
له کوره ورک شو چې له کوره اوځو
مونږ د ژوندون په کوم پړاو پراته یو

ما ورته وېل چې کله مه پرېږده خو
منې کېده نه څکه تېر ماښام ئې
د ښار په چوک کښې خودکشي اوکړه

خاورې د یکنک په خوند پوهه شمه زه
ذره هم خپل سې ته نه پرېږدي ما
شېرینه ماته مېلوکان ګڼه وي

دا نه چې پوهه نه یم په سود او په زیان
خو چې خبره د پښتو راشي نو
زه به په چټي پسې باز پرېږدمه

منزل ته کښې مرحلې پاتې دي
لا د کمڅو ولونه مه پرانیزه
چرته تیاره لار کښې تیندک نه شمه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په خپلو کښې ځه پس پس کوي
ځانونه غلي کړي چې ما اووېني
څه رازداري خوشته د مور او د لور

زه چې د سیند چپو ته ګورمه نو
راشي په سترګو مي لاسونه کښېږدي
وائي څه اووایه چې څوک یمه زه

بنه روغ رمټ یم چې بهر یمه زه
کور ته چې راشم نو بې حاله شمه
څه جوړ په ما باندې تاوېد کړے دے

دا حقیقت د چا نه پټ خو نه دے
د رنګ سپړلو پسې ړندېږو ځکه
سوزن په صحرا کښې او به څوړ کړے دے

سوزن به سپوږمۍ ته وو ټغوا ختاي
افسوس خو دا دے چې زموږنه د کور
درشل که اوړېږي، دېوال پرېوځي

ښکري په ایچو کښې په خیال شرګوه
چې په سینه کښې مې غورځنګ راشي نو
په دریابونو کښې کشتۍ لاهو شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ځان چې دې ما باندې ناجانه کړو، نو
نور به سپوا له دې نه څه واېمه
بنګړي دې مات شه د پېنزيبو سره

دې ستم به څه تعبیر کوي څوک
ښه چې مې غرق کړې نو شیرینه وائې
توبه توبه داسې به بیا نه کوم

چې هلو ځلو کښې د ژوند کړې شوې
د میاندو تینو کښې شوده او چ شولو
دا نوے نسل به په چا پسې ځي

غم زمونږ تېولې خوشحالۍ اوخورې
عمرونه اوشو چې زمونږ وطن کښې
ختمې روژې شې خو اختر رانه شې

ورسره ډېرې معجزې دي منم
خو زه د ښکلو نه تپوس کومه
د زړه د رنځ علاج مې چا سره دے

دا لېونے يوه پوښتنه کوي
ستاسو د ښار په نرګسې فضا کښې
څوک شته چې لاس کښې دې په سر د یتیم

Scanned by CamScanner

دومره خوځ حق شته په دې ښکلو زما
چې ئې په زړهٔ پورې ښهٔ کلک اونیسم
دَ ښائستونو ، دَ جمال شاعر یم

دې کښې به راز څهٔ وي پوهېږمه نه
په سمندر چې بارانونه کېږي
او سوزې تندې نه زموږ فصلونه

خاورې په سر باندې انبار شه په زما
وښل مې چوک کښې چا بربنډ کړمه جوله
مور چې دَ لور له سره شال رابنکلو

څوبه په خپلو کښې ښتو کوو مونږ
څه چې ارمان دَ زړونو اورږو
څوک دَ اختر په ورځ روژه نهٔ نیسي

ساه راله ډوبه دَ سپرلي هوا کړه
اوس دَ الفت طمعې دَ چا نه اوکړم
دَ ګل سینه کښې هم دَ کاڼي زړهٔ دے

دَ خدا ئے نه اوېرېږه ، غلے شه بس
سکنې . مابنام دے لاړو نمر پرېوته
خوله به دې ګونګه شي خبرې مهٔ کوه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

څوک ترې خبر دي
دَ ژوند بلا غمونه
زما په سر دي

○

اوبدې ماړهٔ شو
خو ملکان دَ کلي
دَ لوږې مړهٔ شو

○

ځمه چې وړاندې
نو اسمان هم راکوزشي
او بو ته لاندې

قد مې لونېږي
او جينکۍ دَ کلي
ما ته پېغلېږي

○

غم مې لږ سپک شو
ما اوښکې ته کتل
ځان دانه ورک شو

○

زړه مې بد رنګ شي
چې پېرې هوا اوکي
آئينه زنګ شي

اور دې سینو کښې
شپېږ یې مه ډوبېږه
په ګوټ اوبو کښې

ځان باندې تنګې
پشکال غرمه شوې
وه سپړلي رنګې

لوټ شو اخلاص کښې
اووایه پاتې شپه شو
د ګل په لاس کښې

ستا به تلوار وي
څو که د پلار وي نو هم
ژړنده به وار وي

څوک وارخطا دي
راته چې وائي دروغ
وایم رښتیا دي

پېغلې چې پاسي
د ډېرو خولو نه ورته
لاړې راڅاڅي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

دا منډوې شړېږي
په هر قدم غوځوي
د عاشقو چړېږي

○

اور کښې الغښتې
ستا تصویرونه ګورم
خوب رانه تښتي

○

کور ته دې زر ځې
ژړېنده د سوال په اوبو
چرته کښې ګرځې

په ټال چې ځانګي
ځنې نړۍ ستړې پېغلې
اور ته وردانګي

○

مخ چې دې بنګل کړم
خدائے شته د هرې سیمې
خاورې به ګل کړم

○

نیت دې خراب دے
ګڼې شو هر وګړے
ګل د ګلاب دے

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ساه اوځي مانه
په کومه لاړلې ته
د زړه درمانه

منزل دې ورک شي
په ټوله لار چې سړے
له بڼې سپک شي

جنګونه کېږي
په تویېدو د وینو
تندے ماتېږي

وینې به تل څکي
چې دا ښاریان همېشه
پې د بوتل څکي

نمر چې پرېوځي
ستا له ګرېوان نه زما
لاسونه اوځي

بل په ما اور دے
د اوښکو دوو څاڅکو کښې
بې حده زور دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ډردونه زيات شي
زړهٔ مې په واک کښې نهٔ دے
سر به مې مات شي

○

باران ورېږي
په زړونو اور بلوي
وينې څڅېږي

○

سپرلي چې لاړ شي
هر څوک په غم اخته کړي
ګلې ويجاړ شي

يو خوب او خيال دے
کارغهٔ نده کړے کله
د زرکې چال دے

○

داځهٔ ناتار دے
اوس هر يو کور د ګلې
د ښار بازار دے

○

زړهٔ مې غرقاب شو
د اوښکو يو څاڅکے هم
ما ته درياب شو

Scanned by CamScanner

خوشې فنکار ئې
دَ پېغلو بُت سازَوې
هسې اوزګار ئې

○

غرق شولې لاړې
خوراک او څښاک چې کوې
اوس په ولاړې

○

هسې به ونړشې
چې ترې اوبهٔ نهٔ اوڅې
کومې به شنړشې

شمارې بس ستورې
دَ شپې راپاسوې ما
کار راله ګورې

○

کښېنه کم بختې
څوک دې مېراته نکړې
دَ ګلو لښتې

○

سندرې وائې
را تهول دې نهٔ کړمه زهٔ
مړ شومه هائې

(c) ketabton.com: The Digital Library

اوس په هر لوري
اور مو په سر وروي
د اونو سپوري

اوواڼي پوے شوي
ته چې مڼين شوي په ما
لاړلې توے شوي

تيکاله غواړي
لمبه چې نکړم تنور
بچي مې ژاړي

کور مې زړه تنګ شي
چې نيمه شپه چغه کېږي
د بنګړو شرنګ شي

اوس هسې ژاړي
نه راځي خولې ته بهرته
توکلې لاړې

دا څه قيامت دے
ځواني دې شوخه ده او
تصوير دې نت دے

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خوشې دستور شو
پاڼه چې ستا زېړه شوه .
نو ځکه دې سُور شو

کور کښې تنها يم
اوس به د زړهٔ زخمونه
چا ته زهٔ ښايم

ژوند څه رنګين شي
وريځې تښتي په شا
اسمان به شين شي

وانې کوکو يم
راته پسخېږي تپې
زهٔ هائيکو يم

قصه خانې کښې
ښکاري ککاړهٔ مخونه
په آئينې کښې

يم په وسواس کښې
ګلونه مړاوي نهٔ شي
د چا په لاس کښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ستا چې ښکالو شي
د زړهٔ درزا ستړه شي
هوا په رو شي

○

څې زما سپورے
وائي هر څهٔ مېنم خو
راته په ګوري

○

ژوند څومره تریخ دے
ذهن اودهٔ دے په خوب
او زړهٔ مې ویښ دے

راته ځغلېږي
وائي غني ډېره ده
واوري ورېږي

○

سم له ماښامه
شفق شفق خوره شوه
یو کمل اندامه

○

زما حیا ده
مینې چې لوړ ستا ده خو
ښځه زما ده

Scanned by CamScanner

پښتونه نغښتې
پېغلې را اووتلې
له کوره تښتې

○

ښکاره به غلا شي
تا ته چې گورمه زه
دار مې خطا شي

○

زړونه درزېږي
چې آئينې جوړېږي
کاڼي ماتېږي

ژوند مې رنګين شو
راکړې مستې راغلې
سر چې مې سپين شو

○

اوبه دې زور شه
چې ماتوې حدونه
خه څخ دې تور شه

○

سر که مې سپين دے
په هېڅ هم نه پوهېږي
سودم ته شين دے

د کلي خلق څه ړانده کاڼه خو نه دي
خدایه ښته مړې ته به دې لاس پرېږدي
چې د هتیانو غلا په ټیټه کوي

اووائي ټول د اکیبن کسې دي
ایټکو ته هسې خوشحالیږي څله
څوک لیونې نه دي چې تا یادوي

زړه غوښوي د اوازونو فریب
چې مېنانو نه نغمې هېرې شوې
نو په پنجرو کښې ئې مارغان بندي کړل

څومره سنګینه حادثه ده د ژوند
خپې مو اوخوړې جذبې د وفا
یو بل ته اوس د مینې خط نه لیکو

د خپل بنایست له زوره نه دي خبر
دراز قامته، جادوګرې پېغلې
ډېر مې کچه کړې چې منتر پخوي

شېرینې تاسره له دغې ویرې
وادۀ ته غاړه اېخودلې نه شم
زما به تاسره کوږدن ماته شي

دا کتابونه په نظر کښې لره
زه به له خپله کوره ورک نه ومه
که هره لاره د منزل لاره وه

نن یوې پېغلې خپلې مور ته ویل
بیا به د خپر طمعې له ما نه کوي
چې زوړ سړي ته مې په زور واده کوي

چې مزدورې په کومه ورځ او نه کړې
بچې مې تږوله شپه د لوږې ژاړي
د مزدورانو ورځ دې نه نماځي څوک

داسې ښاغلي هم لیدلي دي ما
ځانونه لوټ کړي په ادا د ډمو
او خپلو ښځو له جامه نه کوي

چې مې زما دیدن را یاد شي کله
بلې ته او خېژي په سره غرمه کښې
زر د کونترو سېل را والوځي

ناساپې کړنګه کړي نیازبینه وایي
د زړه په سر مې په ټوپک او وله
خو چړنګکے په لاس کښې مه رانیسه

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ زړهٔ درزا مې په اختيار کښې نهٔ ده
ښار کښې جوړ او شوله دَ بم چاوُدنه
دَ کور تمبه دې په يو درز درې شوه

يوسمه چرته دَ ارمان جنازه
تا چې دَ کور ورونه بند کړل په ما
ما له به څوک په زړهٔ کښې ځائے راکوي

يوه جګړه کښې زمونږ دَ کلي
خلقو رانښکل دَ اديرې حدونه
ټول بيا دَ يو دَ بل په حد کښې مړهٔ شو

بې ځايه ما سره اېرې مهٔ وهه
ډمه بس ډمه وي که هر څهٔ وائې
نهٔ دَ چا لور وي او نهٔ خور وي دَ چا

دَ پښتنو پېغلو ثاني نشته دے
چې څوک يې اونهٔ کړي ټپوس نو خپله
ګلاب ګلاب ځواني په کور زړه کړي

دَ ستومانۍ زېړکې يې خولې نه وتل
چې ستړے مهٔ شې ورته ما ووېل
دَ لېونۍ شونډې يو ړپ اونيوې

Scanned by CamScanner

پېغله چې مانه انسټرويو اخلي
ساه په سکېندو شي ځکه په ګرانه وايي
ستا سوځه خيال دے د وادهٔ باره کښې

په چاپېرچل کښې خرابۍ دومره دي
په کومه ورځ چې پرې سختي اونکړم
وېرم که په خپله ښځه ظلم کوم

سر مې قربان کړم خو د چا د پاره
دلته چې قدر د جذبو نشته دے
خټې به څوک په درمسال کښې کوي

ته د ژوندون د مايوسو علاج يې
خورې ورې زلفې خورې ورې کا
چې انتظار څوک د سحر نه کوي

داسې نځورې کړم ازمېښتو نو د ژوند
شېرينې ستا خانه بدوش يادونه
اوس د زړهٔ دشته کښې پړاو نه کوي

الله دې خېر اوکړي په صدر چوک کښې
ګاډي ګليا دي اشارې ماتوي
او هسپيان خپلو کښې ګپ لګوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

جرم د چا، سزا د چا لويږي ده
يو د پوليس له سترګو ځان ساتي او
بل په يوه پيسه قانون خرڅوي

سپک راته مه ګورئ که غږ نه کوو
ګڼې خو بوڼه به مو هم کړو حرام
مونږ ه د چا ميراث خواره خو نه يو

زړه يې غلبيل، زلفې يې تار په تار وي
ويل يې زه ډېره بې خونده يم
ګڼې نو ته هم هېرېدې شې له چا

شېريني اوباسه زکوة د حُسن
دا افتونه نازلېږي ځکه
چې په وطن کښې څوک خيرات نه کوي

سر به بې ځايه درله څه خوږوم
د پښتنو له هوښيارۍ نه لوګې
کورونه وران کړي چې جرګې سازوي

په څه پوهېږې نه ماشومه يې لا
دروغ رښتيا به دې ښکاره هله شي
کله چې ستا ځواني مېوه اونيسي

Scanned by CamScanner

لاس راله مه راوړه نادانې جینۍ
بلا ګړمې ده په وجود کښې زما
پام چې پټرې چرته لمبه اونکړي

دې تورزنان به داسې هم اووینئ
چې يې سرګند شي د ګناه رازونه
نور زر په خپله ښځه تورپورې کړي

شیرینه اووائې په ډېره مینه
چرته خو لاړ غلطوه لادیه
ویرېږم لاړ چرته غلطه نه کړم

چې څه بلا يې ته اُبې حسه جینۍ
زما د زړه د قیامتونو درزاء
خدايګو د کاڼي بت کښې ساه راولې

یې د سرو سپینو خزانه شیرینې
درته خراب د چا نیتونه نه شي
کڅځی را اوسپړه، ماران پرانیزه

دا نظر وته به تیندک خوري ضرور
ستاسو د ښار کړو وړو لاړو کښې
وه ګلالۍ سم کړ ځېدلې شي څوک

(c) ketabton.com: The Digital Library

د ژوند د حُسن ننداري څهٔ کوؤ
درانهٔ پښه وننه مو پراته دي په سر
کالهٔ ته څو که چرته ملا نېغه کړو

پرېږده چې پېغلې ځي په خپله لاره
چېره يې مه کښې ستومانه به شي
توري څڼې دي که راپارې شولې

وايم چې ټولې ستومانۍ به اوځي
خو ولې دا ارمان مې اوښهٔ رژي
کور ته چې راشمه نو لا ستړے شم

شېرينه اوواېٔ قربان شم له تا
غزل غزل مې راخورېږي په زړهٔ
ستا هايکو رانه ټپې هېرې کړې

دوه ورځې ژوند دے تاته بنهٔ پته ده
زړهٔ ته راجخته شه د ناز مېرمنې
سر کښې پرېږده د شېطان مهٔ منه

زما له ځانه دومره طمع نهٔ وه
خو چې قدم بږدم د کابل جينکی
راته په لارو کښې شيندي ګلونه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه مې له سترګو ګلېدو اووېستم
ما له قسم راکړې چې غږ مه کوه
او خپله ټول کلي خبر کړې په ځان

○

شکر دے سترګې زما اوږې نه دي
غریب سړے یم خو ګل ځانګې زما
د چا عېشونو ته پسخېږ مه نه

○

ګن تصویرونه شي خواره په ذهن
عېن چې په نیمه شپه زمونږ کلي کېنې
د سپو غپا شي، هنګامه جوړه شي

د حېرانتیا خبره ولې نه ده
غو ټوي چې ګل شي په قیامت کېږي د ژوند
ځان راته ډېر خدا ښکلو ښکاره شي

○

زنه مې اونیسي، سنګو کېږي واڼې
خلق خو خلقو باندې چل نه کوي
کور نه په نیمه شپه بهر مه اوځه

○

سیند ته ګلونه ورګندار کړي واڼي
ځه عملي کارونه هم وي پکار
زمونږه مېنې کتابي مېنې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چې دَ یاران ښېبې رانبکے شي کله
هاغه ماتم شي راپه یاد دَ کلي
کچه کورونه چې اوبو اوړي وو

دَ انتظار هم څه حدونه شته دے
چې تر قیامته وي ولاړ دغسې
بیا مجبوراً خلق قطار ماتوي

وې دَ ښایُست دَ بڼ شمشاد حسینې
چې ځان دې نهٔ پېژندهٔ ښکارې هسې
لکه په کږو کېنې چې اوبۀ وي روان

زما دَ ښاؤرو کور جوګه نهٔ وُ ستا
ښېرېنې ما په اسمانونو غوښتې
څهٔ اوکړم خدائے راله په زمکه راکړې

اول دې ځان کښې دومره توان راولې
چې په خندا کړې قیامتونه دَ ژوند
بېغلې دې تا سره سیالي نهٔ کوي

توبې ویستلې یو نوکر وښل ئې
کور کښې چې صبر نهٔ وي بي بي ظالمه
ډېر ناروا کارونه اخلې له ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

هر څوک چې څه اوکړي، رېبي هغه
لارکښې کښېنه ماه خپله لار اُخله
ستا پخپل کورکښې هم تورسرې شته دے

تاوده، سارهٔ که دې دَ ژوند اوېدل
پېغلې مستې به درنه تېرې اوځي
بیا به په تا باندې غوټه رانشي

ستړګې له دغې ویرې نهٔ پرانیزم
زما دَ زړهٔ په رنګې تېق اونهٔ چوي
تهٔ چې شـیرینې پوکنې پرسوي

زغم به کوې دېر که حالات شي خراب
لاس چې دَ ورور مرۍ ته وانهٔ چوي
دَ کور انګنې کښې څوک دېوال نهٔ وهي

سمه شه ښځې په خپل حدکښې اوسه
زهٔ دَ تهول کلي نه نفرت ورکوم
تهٔ راته کورکښې دېوالونه وهې

واورئ زما که ئې منئ او که نه
که لږ مو هم سُست کړو په ښځو پړے
بیا به ترې ګټه او بېزې جوړې وي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړونو کښې اور د مینې بل کړې کښې
بې حسي دومره په ماحول خوره ده
سم پکښې خدای بنګو واوره کېږي سړې

○

راته ستا یاد داسې سُرور راکوي
لکه د ژمي په واورینه شپه کښې
څوک په کمره کښې انګیټۍ بله کړي

○

پېغلې د بنار پارک کښې راټولې وې نن
وښل ئې راغله یوویشتمه صدۍ
ځي چې د کور درشلې اوغورځوؤ

شپږ یني زړهٔ دے نرم شوے نهٔ دے
نمائشي اوښکې عبث تویوې
کاڼي اویو کښې وراسته کېږي کله

○

شنه چې مې شوندړه شي د قام د ورو
لکه د چرګو د بچو بُغرې شي
اونغلې خپلو کښې ډېران بیلوي

○

لږ انتظار د محرومۍ ئې اوکړه
ترڅو چې چرګه کوړکه شوې نهٔ وي
نو په هګو باندې بېخي نهٔ کښېني

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ قام تور سری دي سر تورې نهٔ شي
تازه تازه غومېق غومېق ېېغاي اوس
کړې خيرات پسې ، دا کي غوړځوي

فتنه فساد به ترې جوړېږي ضرور
چې دَ خوارانو نه خانان دَ کلي
دَ کوره چاره مزدوري هم اونيسي

مات شي بچې دَ مصوّر قلمه
زما دَ خيال دَ شهزادګۍ رنګونه
خدايځ شته چې ټول دي په اوبو وړي دګي

لا په شاماله صدي هم تېره شوه
خو لا زموږ وطن کښې هاغه رنګې
خلق دَ خار نه راوتلي نهٔ دي

وصل مي لا افلاه يو ويشتمه صدي
دې کښې کوڅه کښې يو ملنګ چغه کړې
سحر دا اونهٔ ختهٔ ، شپه تېره شوه

تا به وصل چې مړه ژوندي ستا يمه
خو داسې کوې مجبوري دې وي نن
فريم نه چې تا زما تصوير دري کړو

Scanned by CamScanner

څه اوشو خبر دے که مې پېژنې نه
مانه دې هاغه ورځې هېرې نهٔ دي
چې په خټکل به مې اوده پرته وې

ډېره کم عقله يې زما لېونئ
اوس د چا خولې خو څوک کنځلې نهٔ شي
زما په سر پا سره شر مهٔ کوه

مونږ په جامو کښې نهٔ ځائېږو په دې
چې دا ده راغله يو ويشتمه صدي
کور که سو وران شو نو پروا د څهٔ ده

اوس نه دا خاطر دې جمع لره
ماله په څه سترګو کښې چوق راکوې
ستا په کنار کښې خو اوسېږمه نه

ورته مې اووې حېثيت څهٔ دے ستا
وېل يې غواړم چې بربنډ نهٔ شي څوک
پر تو غابښو نه جوړوم لاليه

پېغلو کې ناوې خپل خاوند ته وېل
هر څهٔ چې کېږي پابندې نهٔ منم
زهٔ خو څهٔ ستا لاسو ته ناسته نهٔ يم

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زړه مې تق اوچوي چې مېچن ګرځوي
شپږيني خپس به شي دمه پکښې خوره
رب به زمونږه دا نېستي غوښتې کړي

○

جذبه جذبه دي د ساحل خوبونه
غوړځنګ غوړځنګ ښځې د شپې ځوانۍ ده
سپوږمۍ به دې کښې هم ستړونه کوي

○

د شپې طوفان چې شي راخور په ځمکه
زړه د بې خونده اورکو له غمه
پورته به ستورو کښې پناه اخلم

کله اودرېږي د نکهت قافلې
کله د ګل وږمه وږمه خورېږم
خوبونه وینم تعبیرونه وېشم

○

تږوله د زر او زور خیره ده اوس
ستاسو ځځونه په چا نهٔ شو کوم
څوک د جرګو هېڅ پروا نهٔ کوي

○

د نوي نسل څومره لوئ زړونه دي
د پلار نیکهٔ هېڅ ونه هم ورکوي
په ادیرو باندې پلازې اودروي

زوم خپلې خواخې ته څرګنده کړله
بیا به زما نه هم ګیلې نهٔ کوې
لور دې مدام ماسره ژبه کوې

لږهٔ سر تېزه ده بد خویه نهٔ ده
که دغه یو عیب ترېنه هم اووتو
نوره قسم دے ډېره ښهٔ جینۍ ده

تهٔ هم په پوزه باندې نهٔ پرېږدې چې
زهٔ هم دَ هاغې بلې پرېشر مریض یم
زموږ دَ دواړو ګذاره ګرانه ده

دَ نمر پېتاوې ته لا ناست نهٔ یمه
چې څوک تمبه زموږ دَ کور اووهي
اووائي ، خان ویل چې ښکار له به ځو

خدائے شته که غم وي که ښادي دَ کلي
واغوندې پېغلې دَ ورېښمينو لباس
په ما دَ اوسپنو نېنې اوچيچي

په بې اسرو پورې خندا مهٔ کوه
بس کړه دَ خدائے نه لږه وېره اوکړه
دَ چا 'ازار دې چرته اونهٔ وهي

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه به اخر څنګه زما شي په ځای
سر کله او خورم کله نیم پاتې شم
سپوږمۍ په یو مقام ولاړه نه وي

څه ناروا د فاصلو دهوکه ده
چې یو ساعت یوازې کېږمه نو
زه په خپل ځان هم بدګمانه شمه

نیکارې چې خاورې مې په سر اړوي
زه ورته نیم نیم پاتې کېږمه نه
او لا میوه یې هم نیولې نه ده.

دې کېنې څوک لاره د منزل او مومي
ګوره ځنګل کېنې بیا په نیمه شپه کېنې
د اورکو قافله لوټ کړله چا

مونږ ځکه سر باندې خېمې ګرځوو
چې د صحرا شپه بې باوره شپه وي
پړق د بجلۍ شي د باران شېبه شي

باران شېبې شېبې ورېږي مګر
اورونه بل دي د نغتر په اونو
بیا چرته تندر په ځنګل پرېوته

Scanned by CamScanner

داسې که څاڅکي څاڅکي کېږي ګلي
دا تندغر زړه مې اور اونه کړي
شابه شېبې شېبې را اوورېږه

د خدای کاروانو کښې څوک څه اووائي
ماچې ئې طمعې د خوږو کولې
د کړېلې نه هم ترخه اوخته

یمه په هر ښکلې مئین شېرینې
واړه رنګونه چې را ټول شي په ځای
ترېنه د نمر سپینه رڼا جوړه شي

بیا چرته پېغلي ستومانی اوباسي
ګڼې نو داسې چرته شوې نه وو
د کوڼر غنچې او د چینار اونو کښې

وائي جولی بد مې تر خوشالي وي
ګلونه نه کېږي اننګې کښې زما
ما چرته شاړکوهې ته اوغورځوه

زما ژړا ئې د زړه تاو کموي
د پشکال خوب چې سپوا شي کله
پېغلې ځاري د بارانونو لارې

اوسپاري خلق سرو لمبو ته د ژوند
راشي بيا يو ساعت له نه او درېږي
ښکلي، زموږ د وطن سپرلي دي

له جنګه ورستو ئې پخلا کړم پېدي
سر مې ماتېږي لېونے نه شمه
يوه د سپېرين ګولۍ خو راکړه کنه

پېغلو کې هر قدم په خيال اخله
ستا چې له سره لوپټه پرېوته
راله بعلو سخته جټکه راکړله

ښه شمه دمه وي کارونه کوي
خو د شهلا زړه کښې څه غلا ده ضرور
ساک ترې سيلۍ يو سې چې ما اوويني

د زړه درزا راله په ځاے اودروي
ټک ټک چې اورم د ګړيال، شېرينې
وايم که ما باندې څوک ورځې کوي

ګټې آوازونه مې سنګسار کړي ضمير
وايم که څوک مې په مرۍ غلي شو
پېغلې چې خپو کښې ګونګرو کان اوترې

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

هسې بې ځایه اوس فریاد مه کوه
ستا د سینو غوټې هوارې څه شي
پېږې چې ماشوم له د فیډر ورکوي

راله حلوا د ناشتې پخه کړې
بیا راشې غوږ کښې راته پټې اوواېې
د سرو نتکې راله جوړې اوکه نه

سم له ماښامه چراغونه وژني
په تا کښې څه ناڅه تیاره خوشته دے
خدائے شته له ما سره دې بیا ویره کړه

ځنې کارونه د چا وس کښې نه وي
هر څه کېدے شي لېونی خو کله
کملونه کښېږي د انځر اونو کښې

تا بیا کومه د یو نوي سفر
اوس په په دې باندې څه زړه خوږېږي
د خوب تعبیر مې اپوته اوخته

اوښکې مې سترګو نه رواني نه دي
دا خو د کلي د ګودر په غاړه
قطار قطار پېغلې ټېلونه کوي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب ئې ژوندي لره خو سوچ کومه
خلق به خپل مړي اوس چرته اوړي
کلي اباد شو مقبرې ورانې شوې

د زړهٔ زخمونه چا ته ښايمه نه
پکښې بې شمېره حادثې دي د ژوند
زړهٔ د سپېرلو رنګونه ستايمه نه

راوړي له ځان سره بهار اورونه
لمبه لمبه پکښې سوزېږي خلق
بل دي د ژوند په هره لار اورونه

مړم چې څوک نوم د انتظار اخلي
په ما به ټول کلي ته اور ورته کړي
ښکلي د هر چا سره لار اخلي

د زړهٔ زورونه لېونتوب اوخوړل
اوس به زړې خبرې څهٔ يادوم
ټول تعبيرونه رانه خوب اوخوړل

چې زمانه ټوله په خوب اوده شي
ترېنه راپورته شي سازونه د ژوند
د کلي ښار ارهټ کښې څوک دېره دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زما تصویر ته ئې ژړل وېل ئې
پېغهٔ د مرغۍ مې درله هم راوړې وو
اے د انځر ګله چې چرته به ئې

څهٔ زور ور دي مشران د کلي
چې د لمن داغ ته مې ګوتې نیسي
او نیغه لار راته ښودلے نهٔ شي

مړ نهٔ شم ځائے راکړه د زړهٔ په کور کښې
تاودهٔ، ساړهٔ که د ژوند ما اووهي
زما به ډبل نمونیا شي ګلې

شپېله کوڅې په تندې راولي
وائي رښتیا رښتیا خبره کوه
ستا د جامو استرې په څهٔ ماته شوه

بې شماره داسې رنځوران شته دے چې
تمیز د جنس او د جمال نهٔ کوي
اووائي ټول خوندونه یو رنګې دي

ستا د ښائیست د فرېبونو نه زار
خو لږ مې پړمن ده چې ځان اوپېژنم
ما د بیوړې په تال کښې مهٔ ځانګوه

Scanned by CamScanner

خپلو څڅولو ته شړینه والې
سر ته یې خېر شه خو باور مې نشي
رغېږي نه د پشکال لېونې

پوزه دې پرې نه کړې د قام لېونې
درنه په لاره تېرېدلې نه شم
ته د واده نه پس هم سمه نه شوې

پېغلو وېل مونږ ته ګناه نشته دے
چې د خپل کور ورونه بند شي په چا
نو خاځا چاسره لار اخلي

يې د نازونو اسويلي شړېنې
خان چیاله ورنه کړې په لاس ...
کښې رنګونه به دې ټول والوځي

وائي کیای دې په سر سترګو منم
مانه باد وېږي غلطي شوې دي
خو لاس چې مات شي خپلې غاړې ته ځي

میانندې په داسې پښتنو بورې شه
پاسې پردې تور سرې او تختوي
بیا یې د خوښند و څوک تپوس نه کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library

ددې خبرې ځه جواز څو به وي
خدایه ښته چې چا د چا نه غلا کړېده
د باز د جالې نه تېښتېږي الوځي

خدایه ښته خبره به صفا کومه
دا څو بېځې بې انصافي ده کړنه
اوس چې د ورور تېلوکنې خوښېدې سوزې

کورکنې ساتل مرغ زرین بنه نه وي
هیڅ بیا له خپله ځانه نه شي خیر
ښځې دا پاسې خاوندان قتلوي

تېښتېږه له خپله ځانه څله کوې
پرېږده د سر سپورې دې مه ورکوه
خدایه ښته د کور اوني څوک نه پرېکوي

زمکه به ولې په ما تنګه نه وي
چې ستا چینار چینار ځواني شېرینې
تل د اسمان سره خبرې کوي

داسې بې واره مې ساکانې نه وي
څو چې ګلونه نارنجان اونیسي
بیا مې سېزي ستا د بدن خوشبوئي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

زړه دې له څخه تېرېدلې نه شم
هر څه ته ستا له پاره غاړه ږدمه
بس کښه لار راباندې مه جوړوه

په مرو حساب دي تماشګير د حسن
ستا د نظر تاؤ نې چې اووهي نو
د کیکدانو اوښې چېږه اونیسي

ستا ترمېدو راکښې سختي راوسته
چې را رواني دي شوې اوښکي په څڼ
کاڼي اوبو شو او اوبو کاڼه شوې

په څه نا ترسي اوربدلې يمه
وائي که بل چاته دې اوکاته نو
ستا کېږدۍ کښې به اوبه اوڅکمه

خوښه دې خپله ده خو یاد او لره
چې جوړکړو سره مينه کوې
نو خپل عزت به هم په داؤ لګوې

مینه کوو خو مینه پټ نو نه
ته د هوا په اس سوره الوځې
او ځان له برمه غورځولی دے ما

Scanned by CamScanner

بره د ستورو او سپوږمۍ وطن کښې
مینه د مار خپله ده شیریني زما
لږه په خیال ګرځه سرتوره نه شې

اووایې ګرانه! پښتنه پېغله یم
یو د ناموس سودا مې مه کوه نو
هرڅه به ستا له سره زار کړمه زه

چې خپل لوظونه ورته یاد کړمه زه
خبره وار وي شپېلې کښې وایې
مور مې ناروغه ده بابا خبر وم

اووایې ژوند دي شوګیرو اوخوږو
په نیمه شپه چې اوبه خور له ځې نو
خدایږګو زما له زړه نه اور پورته شي

سترګې به خاورې د پېغلوکو ورشي
د شپې په هر پار کښې چرګان پاسي او
ځانګو نه پرق وهي بانګونه وائي

ښکل مې لاسونه کړي ژړا کښې وائي
ته چې زما ګناه په سر اخلې
دغه نیکي به دې مدام یادوم

(c) ketabton.com: The Digital Library

رب دې په دې خبره ما شنه نيسي
پيغلې د ښار داسې پيکه پيکه دي
لکه چې خوند ترې ښناه اوبو اوړې دي

منم خبرې زما عادت نهٔ دے خو
چې پښتنې ښځې لغړې ګرځي
اور دې د صدر په بازار پورې شي

نور به عذاب څهٔ نازلېږي په مونږ
ښځې تور سرې چې سرتورې نهٔ شي
بيا ئې په ښار کښې څوک عزت نهٔ کوي

شرمېږي بيانې او ښهٔ خوارېږي ببا د ميانې
باران که لږ چې سته اوورېږي
نو هسواسکانې مسو د چم ښځې شي

پښتنې ښځې خپل خاوند ته اووېل
ګرانه! که مال دې پتلون راوړه نو
په دوه ميله ټوپک به ځان اوولم

درنه واده ښځې لښه اووېسته
جوړې خاوند دې زوړ زوړ اوخته
تا خو د بوقې نه بلا غوښتله

Scanned by CamScanner

یوه سپېڅلې تجربه مې اوشوه
اوس په کم اصلو اعتبار نهٔ کوم
خاوره دَ لوے ډېرانه اخلمه زهٔ

ستا دَ اوږدو زلفو بلا واخلمه
دَ ژوند طوفان کښې په ځا ملا مهٔ تړه
مار هم پردې لاس باندې نهٔ وژني څوک

دَ محبت له عظمتونو نه زار
چې دَ زامنو ئې ودونه جوړ شي
میاندې په سپین سر ګډا کاني کوي

وائي له لور او خور تپوس کوي څوک
کوئ چې هر څهٔ کوئ، ستاسو خوښه
زهٔ دَ پردي ډېران خځله یمه

ماتېږي کاڼي تل په کاڼي باندې
زهٔ جاروګے چاته وهلے نهٔ شم
ورکړې ما نهٔ دي ډېران له لتې

زور مې په ځائے دے خو غور ځنګ نهٔ کوم
ګټي په ما باندې دَ ښار مېړمنو
نن دَ ګوانو غوښې هم اوخوړې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته هیڅ پا ته ملامته نهٔ یم
لوږو او تندو که وژلم نو هم
چرته مې لاس ځا ته نیولے نهٔ دے

اوس به دَ ځان څهٔ صفائي کومه
ځکه بلاخراب سړے شومه زهٔ
شیریني تا سره مې ښهٔ کړې وو

خدایږو په خوند پسې دَ ژوند ړاندهٔ شو
اے دَ ځوانۍ دَ تقاضو سپرلیه
زمونږه کلي ته به راشې که نه

شیریني ډېره ناآوزګاره ئې خو
ته چې له ځان سره یوازې شې نو
دا ځواني مړګ درته یادېږي که نه

دَ زوراور اوبهٔ په لوړه ختې
آ چې بد خویه یادېږه کلي کښې
دَ ښو تلي مې هم هغه ښکلوي

رب دې ژوندی لره خوږ دوب دې کړمه
زهٔ به چېکس کښې خامخا راتلمه
راته چې ملامته په اوبو کښې وې تهٔ

ورسره سېل له د سيندونو نه ځم
هسې ترې هم زړه صبرولې نه شم
او د مهي غوښه بلا کړمه وي

سر توره مه شي خود ناز مېږمنې
داسې طوفان راپورته شوے دے چې
په سپينه ورځ خلقو نه لار ورکوي

چرته له دغې غمه مړ نه شمه
ځان باندې ژوند خاورې ايرې کړې عبث
په جينکو هړو ځواني رانه شي

چې څه کړې هغه به درسېږي مدام
پکښې نيلام چرته ناموس دې نه شي
پر دو پښتو کښې کروندې مه کوه

يو څاڅکے وينه راکښې پاتې نه شوه
تورې شپېلۍ چې کله ما اوليدې
زما د خپو لاسو نه دم اووته

اوخاندې غوږ کښې راته اووائي پټ
تا ته به ځان قلقلاخان ښکاري خو
خلق به تا پسې ملنډې کوي

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

اووانۍ تاوولي د قسمت لوبې دي
خلق ګکیا دي سندرګان لوښي او
زموږ ونږه ننګې مینې پېره نه کوي

وائي ترڅو پورې به زغم تړم
زه درته کور کېنې لمغږې کومه
څي په کوڅو کېنې لورغنې کوي ته

کم عقلې هسې پرېشانه يې ته
د محبت غسونه بوجه خو نه وي
سترګې ېنهو باندې درنيږي كله

منم چې ګمنې محرومۍ مو دي خو
کله زموږ ونږه هیروشیما نه دے
چې د سپېرلو پکښې ورېږې شنډرې شي

مینه اوباسي له زړګو نه ویرې
اوس که اوښان ساتي شیرینې زما
نو دروازې دې دګور تېږې نه شي

آخر به مړ شم که دا حال وي زما
هیتکه مې یو ساعت له نه اودرېږي
آسونه مې همېشه یادوي

تت چې دې نهٔ شي د ښایُست رنګونه
ځان زهٔ د مرګ ښختوته نیسمه خو
لکه د سوي لاس په تا ساتمه

اووایې ټول د اکسیجن کمې دے
هیڅکو ته هسې خوشحالیږې ځله
څوک لېونې نهٔ دي چې تا یادوي

دومره بلا خولې راته وازې شي چې
په ډېره تېره کښې هم هیڅ نهٔ شمه
د کوهي خټه په کوهي اولګي

وار چې خطا نهٔ کړې سینه لویه کړه
څومره ځلې ورته اوغورځېږې
خو پلیتېږې نه روانې اوبهٔ

د ژوند له هر ازمېښت نه تېښته کوې
راته معلومه د رقیب توره ده
ما د جبو له ماره مهٔ ویروه

ستا په فرېب کښې ځکه راشمه زهٔ
زما د ژوند غرمو کښې سرسپین شواو
تهٔ لا د توي پشکال ګیدړه ئې

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دومره سپوا شوه په وطن کښې لوږه
اوس څوک روټې ته انتظار نه کوي
بس په اوښو اوړو ښخوندونه وهي

خپله ګناه چې ئې منلې ده نو
پړ پړ ده ه نور ورته هیڅ غږ مه کوه
غل څوک د کوره پورې نه زغلوي

مصریانې دې شک کښې اچوي ما
بیا دې خندا کنده کښتلې ده جوړه
راته چې خاندې او شپېلۍ غږوې

زما د زړه درزا بې ځایه نه ده
ستا په وفا باندې شکمن نه یمه
خو مطلبې په ختّه اور لګوي

رب دې دروغ کړي خو ویریږمه زه
زما احساس داسې شګلن غوندې شو
جوړ په دې کلي کښې چینې اوچې شوې

وړبل ئې رب دې پکښې خړ واچوي
نن راته زړه داسې کچه کچه شو
لکه هاګۍ چې څوک اومه اوګوټي

Scanned by CamScanner

وائي له هر چا په ما ګران دے ولې
زما چې نه مني نو څهٔ اوکړمه
رب دې ئې مړه کړي چې ترې خلاص شمه

○

چې مې په زړهٔ باندې تیارهٔ راځي نو
سر کړي سرتور لوپټه اوغورځوي
وائي را اوسېږي سپېره بابا

○

را باندې خوا دَ خلقو مه بخوه
مونږه چې خپل منځ کښې جنګونه کوؤ
خدائے شته دَ ډېرو پکښې غوا ننګ شي

کومه ګناه ده چې ئې خلق کوي
دا دَ وطن په خاوره څهٔ شوي دي
چې دَ چینار اونې له مونږه اوځي

○

رب دې کانړهٔ کړي دَ شیطان غوږونه
ښهٔ په مړه ګېډه مې تېر ماسخوتن
په ګل ورېښو لیچو خوب کړے دے

○

پرېږده زما په کار کښې کار مهٔ لره
ښځې ما خپل سمي ته پرېږده ګنې
تا به په درېو کانړو طلاقه کړمه

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

شیرینې ما باندې احسان مه کوه
زما د زړه زخمونه نه رغېږي
څو چې ګزک نه شي پړسوب اونکړي

لاس يې تنګ شوی د خاوند دی څکه
وائي که ماله يې نتکۍ جوړه کړه
خولې ته به چونګ خاورې ورواچومه

لکه غوټۍ ځان کښې راټوله اوسې
لا دې د ژوند زهر کوټلي نه دي
ځکه دې زمکه باندې خپې نه لګي

خدایه شته ځنګونه خوښومه نه خو
ددې خبرې ضمانت څه دی چې
زما دښمن به په ما ډز نه کوي

له دې نه لویه خوشحالي به څه وي
ستا د خاورین وجود بلا واخلمه
اوړې کښې واورې شي لمبې ژمي کښې

میاندې دې لارې د بچو څارې خو
چې په لندن کښې څوک سبق اووائي
آ په کچه ستېشن اودرېږي کله

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

زهٔ تقاضې دَ محبت پسې ړنم
شیرینې ځنګ کښې مې ویرینې ځله
پاخهٔ رنګونه په اوبو کښې نهٔ ځي

اووایي دومره نادیدکه نهٔ یم
خو اوږې سترګې زمانه چې وینم
دَ سرو چارهٔ په زمانه منړمه

جوړې دستور نوے کوي وختونه
ما خو مېږے هم ازار کړے نهٔ دے
دَ کلي خلق مې په خټهٔ قتلوي

زهٔ دې له ښکار منې کومه نه خو
هسې له تانه یو تپوس کومه
ستا په سرخکو باندې زړهٔ نهٔ سوزي ؟

دوړ په بې ځایه وخت دې اورتلم
داسې لل ګل شومه شیرینې زما
لکه چې بانګ نه خوک بانګې اوشړي

تهٔ نیه له لوږې نه مړ شوے نهٔ وے
ښکاري ! ښکاره بې انصافي دې اوکړه
مارغانو جالو کښې بچي راوړي وو

خدائے شته ژړا د زړهٔ د درد نامه ده
چرته مې حق د چا لوټلے نهٔ وي
زما په سترګو کښې د چا اوښکې دي

ساه ترې وتلے شم په دوؤ ګوتو کښې
خو سوچ چې اوکړم وایم سر دې اوخوري
څوک به پلیت ډنډ ته اوس کاڼي اولي

نور د فریب دامونه مهٔ غوړوئ
زما نظر دهوکه کېدلے نهٔ شي
زهٔ څهٔ د دوؤ میښو کټې خو نهٔ یم

زما ددې وهم علاج به څهٔ وي
خو چې ګلونه په خندا اووینم
وایم که ناوې د وطن کونډه شوه

د خدائے قدرت دے څهٔ به وایمه نه
هغوي په ماکوي دبکې د قتل
څوک چې ځان ځان نه شړے نهٔ شي

د بې حسئ هم وڅهٔ حد نشته دے
زړهٔ چې سرګند کړمه د زړهٔ زخمونه
ګلونه مړاوي شي په شین بوټي کښې

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدائے شته په زړه کښې مې هیڅ غلا نشته خو
دَ چم فضا دومره خرابه ده چې
ځان راته هسې ګنهګار ښکاره شي

○

تپوس کوم دې کښې ګناه چا ته ده
ما مشران دَ کلي وژني په دې
چې زهٔ دَ هر چا سره مینه کوم

○

نور زهٔ انصاف دَ چا نه نهٔ غواړمه
که وس مې اورسېد ښېرینې زما
واړه کړې خولې به په سوک سموم

څوک دَ تخلیق له درده څهٔ دي خبر
ګوتې چې نیسم حادثو ته دَ ژوند
دَ خوند رنځور ترې فحاشي جوړه کړي

○

او وایه پاتې په تاوان کښې دي څوک
ستا سو چرګان هم په خوله بنهٔ نهٔ لګي
او مونږ له ساګو سره ګوتې اوخوړو

○

زهر خوارهٔ دي په فضا کښې دَ چم
ما دَ مارغانو ژبې هم زده کړې خو
دَ بدامنۍ علاج مې هیڅ او نهٔ شو

Scanned by CamScanner

بلا دَ ژوند ضرورتونه دي خو
چرته جذبې پکښې سنګسارې نهٔ شي
پرېږده دَ کاڼو تجارت مهٔ کوه

ډېرې بې خونده چينکې دي دَ ښار
کله چې وخت دَ امتحان راشي نو
ځان پسې بند کړي دَ باتهروم ورونه

اندېښنې هم وي دَ الوت لارو کښې
ولې د ژوند دَ حادثو له ويرې
دَ باز وزرې خو څوک نهٔ پرېکوي

منم چې ژوند سره دې مينه ده خو
بيا به دې هر څهٔ نه باور پورته شي
که دې دَ ښار په هسپتال کښې شپه شوه

منمه ستاسو مرتبه لويه ده
خو ګورې پام چې غلطي اونهٔ کړې
مونږه څهٔ هم اوبو زاوړلي نهٔ يو

رڼا خو نهٔ وژني فکرونه دَ حيا
خدايږګو په ذهن مې تيارهٔ راولي
دا بېخ وتلي دَ بجلۍ بلونه

(c) ketabton.com: The Digital Library

یو سپوږمي په ډک بازار کښې وېل
څوک چې وسله باندې مضبوط نه وي نو
هاغه به خوندره وسیلې لټوي

زړه مې یو درز اوکړې پرېشانه شمه
خاورې به یاد کړې د ګلونو په سر
دا هوا کانې چې ورېږي خوروي

منم فضا ئې معطره کړه خو
خدائے شته دا حق ورله ورکړے دے چا
هوا په څه وښې ورېږي د ګلو

محبتونه فاصلې نهٔ مني
دا سرحدونه د نظر دهوکه ده
اوبهٔ په ډانګ چا بېلې کړې نه دي

ښېرېنه وائي که سیلۍ راغله نو
خدائے شته چې پرهېږي را اوغورځېږي
زمونږ د کور تمبه وښو اوخوره

په یو نظر چې به ئې زهٔ دمه شوم
اوس راله ټوله شپه زورونه کوي
نو ستومانۍ مې د وجود اونهٔ ځي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پرېږده دا ستا دَ وس خبره نهٔ ده
هغوي دَ سر په سپوري اور لګوي
څوک چې خشاک له دَ کور اوني وهي

دَ بدنصيبو په دې وران کلي کښې
مارغان چې جالې جوړوي شېرينې
دَ طوفانونو علامې ښکاره شي

هېڅ پلنبې نهٔ وو دَ ژوندون خوندونه
چې دَ اسمان څوکې ته اورسېدم
راله ارمان راغې دَ خپلې زمکې

بې له څه وجې راله راشي ژړا
جوړې زما دَ لاشعور په شپه کښې
سرتورې پېغلې ماتمونه کوي

ډېرې شلېدلې. دَ رقيب سترګې دي
چې آئينه ورته په لاس کړمه نو
دَ سپي څرمن په ځان راواچوي زر

وينه مو جام نهٔ شي واورېنه شپه ده
منم شېرينې ډېره ګرانه ده خو
کټوره چغه کړه دَ زيتون تېلو کښې

Scanned by CamScanner

بې وسه شوے يم بې ننګه نهٔ يم
په بد حالۍ باندې مې مهٔ تېروځه
غوښه که او سوزې بېتۍ نه ښهٔ وي

داسې ناراسته کړو دَ ژوند عېشونو
اوس چې بجلي لاړه شي سخت اورې کښې
ځان ته ببوزې هم وهلے نهٔ شو

دَ چا ناموس پکښې چوړ لوټ کړلو چا
چې قافلې پکښې دَ رنګ مېشته وے
هلته دَ کاڼو بارانونه کېږي

زهٔ تقاضې دَ مينې ښهٔ پېژنم
ولې زما هم څه غوښتنې شته دے
څه څهٔ دَ لوبو ګوډاګے خو نهٔ يم

منم چې هيڅ ترېنه سازېږي نه خو
دَ چا دَ بس سپورې هم نهٔ ورکوي
له تعبيرونو نه خوبونه ښهٔ وي

دا تقدّس مې له ګناه ويروي
راته چې بخته شي ګلرنګې، له تا
دَ ګوتم بده مجسمه جوړه شي

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

پکښې هیڅ لارې دَ منزل نشته دے
ترې ګېرچاپېر دي دَ صحرا ریګونه
انسان په ورانې جزیرې کښې اوسي

چې ئې زما ګرمه ګرمي اولیده
نو دارخطا ېښلي له خپلي ویرې
دَ ازغکي اوبهٔ په ما اوڅکلې

غلے که ناست یم خو خوتکېږمه زهٔ
ما خاموشۍ کانړے کولے نهٔ شي
غرونه لاوا شیندي چې غږ اونکړي

زهٔ قدغنونه په چا نهٔ پېږدمه خو
ښهٔ ته به ښهٔ بد ته به بد وایمه
جېره ، حیات کښې خلق فرق کوي

پرېږده دَ ښځې بد دې مه وایه اوس
که دې دَ لاس لاندې ساتلې شوه نو
داسې په سر باندې به نهٔ ختله

ورته چې وایم ښائسته جینۍ ده
ښایسته وائي دې کښې شک نشته دے
خو لږه پوزه ئې کږه غونډې ده

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شپې چې اوس شاړې د سپوږمۍ پلوشې
ما په ساحل د خپل احساس لاهو کړې
ستا د ښایست د موسیقۍ موجونه

ټکور ټکور به مې زخمونه نه وي
چې مې په ټول وجود د ناز مېړمنه
لکه د ژمي د غرمې خوره شې

او منه بد هسې د شپې مه وایه
نمر لا ورمبۍ ځړیکې وهلې نه وي
چې لار کښې لوټ شې د ورمو قافلې

ورمه ورمه شې په هوا کښې ورکه
او پاڼې پاڼې شې په لار کښې خوره
غوټۍ چې ګل شوه پکښې پاتې څه شي

رب به مې روغ کړي که ناروغه یمه
د ډاکټرانو دوائي نه خورمه
اوس به په ځان څه تجربې کومه

اوس دې ستم ته د ژوند څه او وایم
چې زه د خپلې تندې حال وایمه
نو په سیندونو کښې اوبه اوچې شي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

په زړهٔ چاوُدون پورې مې خاندې خله
چې لوږه تنده شوه سپوا کلې کښې
دَ ښار په ښنګ باندې ډاکه پرېوته

○

زهٔ به دې زهرو باندې نهٔ وژلم
مخ به له ما نه اړولے وُ تا
نو ما به ساه هم اخستلې نهٔ وه

○

وائي شکونه په تا نهٔ کوم خو
داسې بې وخته چې له کوره اوځې
زهٔ دې دَ زړهٔ له زوره خلاصه کړمه

شېرېنه وائي له نظره به شې
هله قدم ږده له دُرشله بهر
چې بسېلنې درته لوګي کړمه زهٔ

○

ما به له دې بلا نه څوک خلاصوي
تهٔ چې په نيمه شپه کمسې پرانېزې
پېرېان راپاسې په ما کټ واړوي

○

چې هلو ځلو ئې هېڅ خوند اونکړو
کونډې وېل هرڅهٔ په شرق اونکه
خو رب دې اوس زما خاوند اوبخښي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

شېرينې ستاکياڼې په سر سترګو خو
که دې زما دا باده ورځ اوليده
درنه به اوتښتې د شپې خوبونه

خاغخا زړهٔ به خرابېږي زما
لا خو مې سترګې هم ورغلې نهٔ وې
تا د کچه خوبه راپاسولم

بس چې نهٔ کړې له درشل نه قدم
چې ئې ډولۍ د پلار له کوره اوځي
پوے شه د ښځې جنازه پورته شوه

د ژوند رفتار لا اودرولے شي څوک
داسې په وړاندې زمانه لاړه شي
چې آئينه دانه وانه لاړه شي

له خپل عادته اوړېدے نهٔ شي خو
اووائي دا ځل راته غېن مهٔ کوه
بيا به قسم دے داسې کار نهٔ کوم

ځنه توبه که ئې ويستلې ده هم
په پټو سترګو پرې باور مهٔ کوه
پرے که اوسوزي خو وَل وي پکښې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

چا درته اوښودلې دا خبرې
چې د پښتنې تختې ته ما خېژوې
او وایه ستا خوله کښې د چا ژبه ده

خدایه شته چې کانه جوړ په کور شو زما
مېرمنه داسې لله کله شوه چې
لګیا ده توت ته بېکیانه وانې

ستا سر تېږه خو یادېدې کلي کښې
نن دې د چا ستر کې لیدلې دې چې
د پوکښې نه دې هوا وتې ده

اوس راته خاندې چې مې سر غوڅوې
یاد کړه چې ځان به مې له تورې وژنه
نو تا به کرېکه کړې چې غرقه شومه

مردار خواره وي د ذلت سره ځي
رب نه د باز غوندې فطرت او غواړه
پرېږده د بل په نمړه ښخوند مه وهه

توره راواخله سر پرې غوڅ کړه زما
که د جابر سلطان په وړاندې چرې
حقه خبره ما کوله نه شوه

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

خدایه شته چې ساه لاله تیاره ډوبوي
شمع له دې غمه وژلې ده ما
د پتنګانو خون راپورې نه شي

○

د خپل ماشوم خیال به یې نه ساتلو
چې رب ترې واخست نو اوس لمغه بنځه
ځان سره غېږ کښې ګوډاګې ګرځوي

○

بې شکله ځان بنائي شریفه وینه
دا درته نه وایم چې بد دې او وې
خو د یو لاس ګوتې هم فرق لري

وار مې خطا وې چې قیامت رانه شي
خو چې چاپېره اذانونه واورم
زړه مې قرار شي په سجده پرېوځم

○

زه مجاهد یم د اسلام اومتئ
ډېر ګنهګار یم خو که وخت راغې نو
زما د توري زور به هم اووینئ

○

سائنس دے ګڼو تضادونو کښې ورک
که مرحله د اختلاف راځي نو
په پښتو ستر ګو به قرآن پسې ځم

Scanned by CamScanner

کافي ده دومره اطمینان ما لره
چې مظلومانو سره مرسته کوم
او د ظالم مړۍ ته لاس اچوم

ما کښې هم کښې خرابۍ دي منم
هیڅ د خپل ځان زه صفائي نه کوم
خو رب دې ښکو ته اوس پام کړي زما

توبې اوباسه توبې ماتوم
بلا کمزورے یم بې وسه یمه
رب ته زاري کوم چې ما اوبخښي

یم بت شکن بت پرستي نه کوم
له انسانانو په څه طمعې اوکړم
زه لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰه وایمه

نن راته جهل کښې یو قیدي اووېل
هره خبره باندې سوچ وې پکار
توکلې لاړې خولې ته نه راځي بیا

تا چې ډالۍ کړې راواپس د مینې
د هغې پلار په رنګې حال شو زما
چې نادې نور ورته په کور ناسته وي

لږ خو دَ عقل نه هم کار اخله
اوس چې په ګوره باندې مرې دښمنان
څله ئې زهرو باندې اووژنه

زهٔ دَ انسان بې حرمتي نهٔ کوم
خو چې وېښا دَ پېغمبرؐ رد کوي
نو کوځه ړب سپې ترېنه ښهٔ ګڼمه

دَ سیاسي رهنما ژوند خاورې شه
دَ امریکې خوند ئې په خوله کښې وي لا
یو زوراور ئې بې ښېتې کسه کړې

اثر پرېوځي په ماحول دَ ګناه
دَ ښار له خلقو چوړ غېرت اووتو
دوه ازمرې یوه پنجرې کښې اوسي

موشګافي دي ئې په شرق اولګي
چې شریعت سره په لاره نهٔ ځي
بېخي زهٔ داسې تصوّف نهٔ منم

څنګه وي نوره دَ ایمان کمزوري
دانه چې اوس دَ جمعې مونځ شي قضا
زړهٔ کښې زره هم ملامته نهٔ شم

(c) ketabton.com: The Digital Library

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

ښځې صفا خبره اوکړمه خو
ځنې مطلبونه ترې یاران اخلي
چاته له ویرې اوس سلام نهٔ کوم

ځنې ښاغلي ستونه مې په ستړکو کېنې وي
خو بې وسه یې رانځوړي داسې کړي
لکه دَ ناوې ځې په اور اوسوزي

بې حیایه ضد دې داسې ږنې مرېز کړم
لکه بد بخته ښېتنه پېغله چې
له ډېره سوخته خپل بنګړي ماتوي

هېڅ ترېنه طمع دَ انصاف مهٔ کوه
چې عقیده یې جوړه شوې وي دا
جنګ کښې روا شي ناروا کارونه

زهٔ پخپل کور باندې تېر اوځمه اوس
هم یوه لار ده هره ورځ پرې ځمه
خو روزانه راته خطرې بدلوي

وېل یې داسې څهٔ خبره نهٔ وه
خو هېڅ بې هغه چې رابرګ شوې په ما
تا جوړ مې پسې شومې خکلې دي

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

مهٔ وایه، نهٔ پټېږې نمر په ګوته
راسره داسې ګوته تا اوکړه چې
په غرېدلو سترګو هېڅ نهٔ وینم

○

دَ تکلّف محتاجه نهٔ دهٔ، مینه
وس چې دې نهٔ رسي زما لېونۍ
تاودهٔ ستونه راته خله کوي

○

که مې په کور کښې هېڅ درک نهٔ لګي
خو چې مېلمه راکړه راشي نو بیا
ورله خپل ځان حلالوے شمه

بلا خوندونه به پکښې وي منم
خو دا دَ مینې سپکاوے ګڼمه
تنده دَ ګل په پرخه نهٔ ماتوم

○

اوښې په دغه غم کښې ځان اوخوړهٔ
زما پخې مېوې به دې موسم کښې
دَ چا سپېرو حیولو ته ځان غورځوي

○

خپله لمنه په ځان مهٔ اړوه
دا تهٔ چې یل پربنهوې اومنه
ستا به له سره هم پټکے پرېوځي

(c) ketabton.com: The Digital Library

اووایه ښاده ورځ به څهٔ اووینې
چې دوه پېښې دا ښېستانهٔ اوګټې
تهوله شپه دې ګډوې حجره کښې

زار دَ ښاریانو له نرمۍ نه شمه
ښځې ئې دومره په سر اوختلې
اوس ترې پېښې له لوښې هم نهٔ موې

لکه شیشه مې زړهٔ ذره ذره شي
دَ شپې چې پاسي دَ دنیا قاتلان
په کانړو اولي دَ کوڅو بلبونه

دا بې نیازي دَ محبت اووینه
وائي دَ لوږې نه دې مړه شمه خو
دانه به ښار ته مزدورۍ له نهٔ ځي

دَ نرخه مهٔ اوځه دَ کلي اوځه
ستا مجبورۍ بې ځایه نهٔ دي منم
خو څوک په څم مالت کښې غلانهٔ کوي

پېږۍ چې دَ تې ماشوم له نهٔ ورکوي
تهٔ ځان ته مور په څهٔ خبره وائې
سپۍ هم بچو له خپل شودهٔ ورکوي

Scanned by CamScanner

دَ سائنس دا معجزه هم اووینئ
میاندو ته داسې ستنې اولګوي
چې په بڅو ورله زیړې راولي

چې ئې په ټي. وي اشتهار اوکتهٔ
وښل ئې دا په نیځو ډېر ظلم دے
دوؤ نه سېوا بچي راوړے نهٔ شم

دَ خدائے کارونو کښې څوک څهٔ اووائي
زما نظر چې په لتون وُ دَ چا
اوس مې په ستړګو باندې ښهٔ نهٔ لګي

هسې بې ځایه خوشحالېږې په څهٔ
ما چې تریاق دَ محبت څکلے دے
دَ ماد په زهرو باندې نهٔ مرمه زهٔ

کور رانه ورک دے او دَ ژمې شپه ده
ستا دَ نظر تاوونه هم سارهٔ دي
دا بې حسې مې چرته کانړے نهٔ کړي

ستړګې په دې کښې څهٔ مرې شي دَ چا
چې سېر اوړهٔ ځان له پیدا کړمه زهٔ
نو دَ کارغانو سېل راتهول شي په ما

(c) ketabton.com: The Digital Library

د چاپه نهٔ غوښتلو هیڅ اونهٔ شو
د دوو په تېر کښې ئې لس اوزېږول
خانداني منصوبې غرقه کړله

د احمقانو خلهٔ لکه خو نهٔ وي
وائي خوشحاله کورنۍ هغه ده
چې ماشومان پکښې غوبل نهٔ کوي

چرته د یو لاسه ختلې دے پړق
تا چې په خپو نکریزې پورې کړې
زهٔ به دې هم تپوس له در نهٔ شمه

سر ترې قلم کړه ورنه ګوري خله
له دې نه لویه بې ننګي نشته دے
پلار چې راپاسي خپله لور خرڅوي

د پښتنو شمله به نهٔ ټیټوي
خبره ستا زما تر مینځه ده او
تهٔ د بېګم نه مشوره اخلې

رښتیا وینا به په هرحال کښې کوم
ستړکه زما د هیڅ نه هم نهٔ رپي
په ما توتان خله خنډې شېرینې

Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

وړې مبارک ورته د زړه واده شه
خو ستا د سپین سر نه قربان شم ابۍ
ماشي له میاندو نه چې شوکوي

هر ځله چې وو خو تا به چوړۍ نه کوله
راته په شا چا ټپوسے کړې جوړ
داسې چې خولې پورې دې ټپې اوترو

ورسره دا خبره شه مسمه
که زړه دې تور دے له دنیا ناهه
نو بیا د کور سفیدې شمله کوې

څوک د فطرت لارې نیولے نه شي
زخم چې سړوا شي تاته به نه پته ده
گل انې شهلا، آتش نشان شي غرونه

نن چې مې شوندې ورته اوچیچلې
وښیل مې خپل علاج په وخت وي پکار
ستا په ماز غوگبې جوړ چینې شوې دے

څوک ترېنه سمه ورځ بیدلے نه شي
راغلهٔ مې اوښکو په رخسار خوارهٔ کړه
ښکارې چې بیا چاته اوبهٔ خروي

Scanned by CamScanner

دَ وښ دا لوے احسان به څوک هېروي
لا جینکۍ دَ ښّو کالو نهٔ وي
دَ پېغلتوب غوړځنګ ئې ملا ماتهٔ کړي

○

چا له هم نهٔ ورکوي ځاے په زړهٔ کښې
په صفايۍ باندې ئې مه تېروځه
هرو خپل ځ دَ اُيښې نښته دے

○

سر که مې غواړې نو په خود کښې اسه
که سیادلی دې په ځان راوستلې
سر به هرڅهٔ ته ورپه خولې کړم زهٔ

زهٔ حادثو را ژوندے کړے یمه
رانه چې لاس دَ مینې رانیکلو تا
دَ سیند چپو راله پناه راکړله

○

ته خپله لور خور قرمېزنه کښه
خو ما څهٔ داسې اورېدلي دي چې
خپله برجو له پردي باټه ښهٔ وي

○

دَ ژوند په هر پړاوُ تنور لمبه دے
دَ بارانونو انتظار مهٔ کوه
چې ته وریځې غرغناره اونکړې

راته ئې مهٔ وښئه خړې پرې پرېږدوه
یتیم که وږې هم خدائے خوشحاله کړیو
خو دَ ژړا عادت ترې اونهٔ وتو

○

چا ته دَ سپې سړې نظر نهٔ کوې
هسې بې ځایه پرې ځان مهٔ سپکوه
کاڼے هغه دروند وې چې پروت وې په ځائے

○

دَ حقیقت زهر کوتلې دې ما
زهٔ خو دَ خوب دنیا کښې نهٔ اوسمه
پېغله په څه غېږه کښې زوے راکوې

وینې ئې اوڅکلې زما دَ وجود
ما ډاکټرانو باندې مهٔ ګرځوئ
رب دې دَ خولې لاړې دارو کړې زما

○

زهٔ بدګمانه ستا په مینه نهٔ یم
خو څنګه زده کړم دَ راګونو ژبه
مزدور غریب دَ لوږې غوږ نهٔ وینې

○

شیریني دا یو اعتراف به کوې
درد دَ خندا پرده کښې مهٔ پټوه
خلق دَ مات لوښي اواز پېژني

(c) ketabton.com: The Digital Library
Scanned by CamScanner

(c) ketabton.com: The Digital Library

دَ شاعر چاپ کتابونه

(۱) دَ رڼا سپوږمي، پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۱ء)

(۲) ہم آئینوں کے قیدی، اردو شاعری (چاپ ۱۹۹۳ء)

(۳) ستر کو کښې خوب دَ ګودر پاتې نهٔ شو

پښتو شاعري (چاپ ۱۹۹۶ء)

رو بے ایوارډ یافته چاچا کریم بخش ایوارډ ۱۹۹۶ء

(۴) راته غوږونو کښې بنګړي شرنګوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۱۹۹۸ء)

(۵) گرفت، اردو شاعري (چاپ ۱۹۹۹ء)

(۶) کاڼي دَ ګل په لاس کښې خوند نهٔ کوي

دَ پښتو هائیکو مجموعه، (چاپ ۲۰۰۰ء)

ناچاپ کتابونه

(۱) وایه زما دَ خوب تعبیر به څهٔ وي

پښتو شعري مجموعه

(۲) رضا ہمدانی شخصیت اور شاعری، ایم۔ فل مقاله

(۳) بیباکئ اظهار، دَ اردو تقریرونو مجموعه

Scanned by CamScanner

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library